

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 29ης Σεπτεμβρίου 2016*

«Προδικαστική παραπομπή — Περιφερειακές ρυθμίσεις που επιβάλλουν δωρεάν διανομή, στα ευρισκόμενα στην οικεία περιφέρεια δίκτυα, της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας — Διαφοροποίηση αναλόγως της προελεύσεως της πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας — Άρθρα 28 και 30 ΕΚ — Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων — Οδηγία 2001/77/ΕΚ — Άρθρα 3 και 4 — Εθνικοί μηχανισμοί στηρίξεως της παραγωγής πράσινης ενέργειας — Οδηγία 2003/54/ΕΚ — Άρθρα 3 και 20 — Οδηγία 96/92/ΕΚ — Άρθρα 3 και 16 — Εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας — Πρόσβαση στα δίκτυα διανομής υπό αμερόληπτους όρους τιμολογήσεως — Υποχρεώσεις παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας — Μη αναλογικότητα»

Στην υπόθεση C-492/14,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το *Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg te Brussel* (φλαμανδόφωνο πρωτοδικείο Βρυξελλών, Βέλγιο) με απόφαση της 2ας Σεπτεμβρίου 2014, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 5 Νοεμβρίου 2014, στο πλαίσιο της δίκης

Essent Belgium NV

κατά

Vlaams Gewest,

Inter-Energa,

IVEG,

Infrax West,

Provinciale Brabantse Energiemaatschappij CVBA (PBE),

Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG),

παρισταμένων των:

Intercommunale Maatschappij voor Energievoorziening Antwerpen (IMEA),

Intercommunale Maatschappij voor Energievoorziening in West- en Oost-Vlaanderen (IMEWO),

Intercommunale Vereniging voor Energielevering in Midden-Vlaanderen (Intergem),

Intercommunale Vereniging voor de Energiedistributie in de Kempen en het Antwerpse (IVEKA),

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

Iverlek,

Gaselwest CVBA,

Sibelgas CVBA,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους M. Pešič, πρόεδρο τμήματος, C. Toader, A. Rosas, A. Prechal (εισηγήτρια) και E. Jarašiūnas, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Y. Bot

γραμματέας: M. Ferreira, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 19ης Νοεμβρίου 2015,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Essent Belgium NV, εκπροσωπούμενη από τους D. Haverbeke και W. Vandorpe, advocaten,
- οι Vlaams Gewest και VREG, εκπροσωπούμενες από τον S. Vernailen, advocaat,
- η Ελληνική Δημοκρατία, εκπροσωπούμενη από τις Σ. Λέκκου και Β. Πελέκου,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους E. Manhaeve και G. Wilms, καθώς και από την O. Beynet,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 14ης Απριλίου 2016,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 12, 28 και 30 ΕΚ, καθώς και του άρθρου 3, παράγραφοι 1 και 4, της οδηγίας 2003/54/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2003, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και την κατάργηση της οδηγίας 96/92/ΕΚ (ΕΕ 2003, L 176, σ. 37, και διορθωτικό ΕΕ 2004, L 16, σ. 74).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφορών μεταξύ της Essent Belgium NV και της Vlaams Gewest (Περιφέρειας της Φλάνδρας, Βέλγιο) κ.λπ., με αντικείμενο την εξωσυμβατική ευθύνη της τελευταίας εξαιτίας της θεσπίσεως διαδοχικών περιφερειακών ρυθμίσεων, με τις οποίες το πλεονέκτημα της δωρεάν διανομής στα ευρισκόμενα στην εν λόγω περιφέρεια δίκτυα διανομής περιορίστηκε, σε ένα πρώτο στάδιο, στην ηλεκτρική μόνον ενέργεια που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (στο εξής: πράσινη ηλεκτρική ενέργεια), η οποία διοχετεύεται απευθείας στα εν λόγω δίκτυα διανομής από τις συνδεδεμένες με αυτά εγκαταστάσεις παραγωγής και, σε ένα δεύτερο στάδιο, στην πράσινη μόνον ηλεκτρική ενέργεια την οποία οι εγκαταστάσεις παραγωγής διοχετεύουν απευθείας στα δίκτυα διανομής που ευρίσκονται οπουδήποτε εντός του κράτους μέλους στο οποίο ανήκει η προμνησθείσα περιφέρεια.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 2001/77/ΕΚ

3 Η οδηγία 2001/77/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Σεπτεμβρίου 2001, για την προαγωγή της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές στην εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας (ΕΕ 2001, L 283, σ. 33) καταργήθηκε, από 1ης Ιανουαρίου 2012, από την οδηγία 2009/28/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2009, σχετικά με την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και την τροποποίηση και τη συνακόλουθη κατάργηση των οδηγιών 2001/77/ΕΚ και 2003/30/ΕΚ (ΕΕ 2009, L 140, σ. 16). Ωστόσο, δεδομένου του χρόνου κατά τον οποίο έλαβαν χώρα τα κρίσιμα στην κύρια δίκη πραγματικά περιστατικά, πρέπει εν προκειμένω να ληφθούν υπόψη οι διατάξεις της οδηγίας 2001/77.

4 Οι αιτιολογικές σκέψεις 1 έως 3 και 14 της οδηγίας 2001/77 είχαν ως εξής:

«(1) Σήμερα, οι δυνατότητες εκμετάλλευσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας δεν αξιοποιούνται επαρκώς στην Κοινότητα. Η Κοινότητα αναγνωρίζει την ανάγκη της προαγωγής των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας ως μέτρου προτεραιότητας, δεδομένου ότι η εκμετάλλευσή τους συμβάλλει στην προστασία του περιβάλλοντος και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Επιπλέον, αυτή η εκμετάλλευση μπορεί επίσης να δημιουργήσει τοπικές θέσεις απασχόλησης, να έχει θετικό αντίκτυπο στην κοινωνική συνοχή, να συμβάλλει στην ασφάλεια του εφοδιασμού και να επιτρέψει την ταχύτερη επίτευξη των στόχων του Κυότο. Ως εκ τούτου, είναι αναγκαίο να εξασφαλιστεί ότι αυτή η δυνατότητα αξιοποιείται καλύτερα στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας.

(2) Η προώθηση της ηλεκτρικής ενέργειας, η οποία παράγεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, αποτελεί υψηλή προτεραιότητα για την Κοινότητα, όπως αναφέρεται στη Λευκή Βίβλο για τις ανανεώσιμες μορφές ενέργειας [...], για λόγους ασφάλειας και διαφοροποίησης του ενεργειακού εφοδιασμού, για λόγους προστασίας του περιβάλλοντος και για λόγους κοινωνικής και οικονομικής συνοχής. [...]

(3) Η αυξανόμενη χρήση της ηλεκτρικής ενέργειας η οποία παράγεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας αποτελεί σημαντικό μέρος της δέσμης μέτρων που απαιτούνται για τη συμμόρφωση με το πρωτόκολλο του Κυότο στη σύμβαση-πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για τις κλιματικές μεταβολές, καθώς και κάθε πολιτικής για την τήρηση τυχόν περαιτέρω δεσμεύσεων.

[...]

(14) Τα κράτη μέλη εφαρμόζουν διάφορους μηχανισμούς υποστήριξης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σε εθνικό επίπεδο, συμπεριλαμβανομένων των πράσινων πιστοποιητικών, των ενισχύσεων για επενδύσεις, των φορολογικών απαλλαγών ή μειώσεων, των επιστροφών φόρων και των συστημάτων άμεσης στήριξης των τιμών. Ένα σημαντικό μέσο επίτευξης του στόχου της παρούσας οδηγίας είναι η εξασφάλιση της ομαλής λειτουργίας των μηχανισμών αυτών, έως ότου τεθεί σε λειτουργία κοινοτικό πλαίσιο, προκειμένου να διατηρηθεί η εμπιστοσύνη των επενδυτών.»

5 Το άρθρο 1 της οδηγίας 2001/77 όριζε τα εξής:

«Σκοπός της παρούσας οδηγίας είναι η προαγωγή της αύξησης της συμβολής των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας στην εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και η δημιουργία βάσης για ένα μελλοντικό κοινοτικό πλαίσιο στον εν λόγω τομέα.»

6 Το άρθρο 3, παράγραφοι 1 και 2, της εν λόγω οδηγίας προέβλεπε τα ακόλουθα:

«1. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν κατάλληλα μέτρα για την προώθηση της αύξησης της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας η οποία παράγεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, σύμφωνα με τους εθνικούς ενδεικτικούς στόχους οι οποίοι αναφέρονται στην παράγραφο 2. Τα μέτρα αυτά πρέπει να είναι ανάλογα με τον επιδιωκόμενο στόχο.

2. Το αργότερο στις 27 Οκτωβρίου 2002 και, εν συνεχεία, ανά πενταετία, τα κράτη μέλη υιοθετούν και δημοσιεύουν έκθεση με την οποία καθορίζουν τους εθνικούς ενδεικτικούς στόχους μελλοντικής κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας η οποία παράγεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, ως ποσοστό της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας, για την επόμενη δεκαετία. [...] Όταν καθορίζουν τους ανωτέρω στόχους έως το έτος 2010, τα κράτη μέλη:

— λαμβάνουν υπόψη τους τις τιμές αναφοράς του παραρτήματος,

— μεριμνούν ώστε οι στόχοι αυτοί να συνάδουν με τυχόν εθνικές δεσμεύσεις που έχουν αναληφθεί στα πλαίσια των δεσμεύσεων για τις κλιματικές μεταβολές τις οποίες έχει αποδεχθεί η Κοινότητα βάσει του πρωτοκόλλου του Κυότο στη σύμβαση-πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για τις κλιματικές μεταβολές.»

7 Το τιτλοφορούμενο «Συστήματα στήριξης» άρθρο 4 της ίδιας οδηγίας όριζε στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Με την επιφύλαξη των άρθρων 87 και 88 της συνθήκης [ΕΚ], η [Ευρωπαϊκή] Επιτροπή αξιολογεί την εφαρμογή των μηχανισμών που χρησιμοποιούνται στα κράτη μέλη σύμφωνα με τους οποίους ένας παραγωγός ηλεκτρικής ενέργειας, με βάση κανονισμούς που εκδίδουν οι δημόσιες αρχές, τυγχάνει άμεσης ή έμμεσης στήριξης και οι οποίοι μπορεί να έχουν ως αποτέλεσμα να περιορίζουν το εμπόριο, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι οι μηχανισμοί αυτοί συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων των άρθρων 6 και 174 της συνθήκης.»

8 Το τιτλοφορούμενο «Θέματα δικτύων» άρθρο 7 της οδηγίας 2001/77 όριζε τα ακόλουθα:

«1. Με την επιφύλαξη της διατήρησης της αξιοπιστίας και της ασφάλειας του δικτύου, τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα απαιτούμενα μέτρα ώστε οι ευρισκόμενοι στο έδαφός τους φορείς εκμετάλλευσης συστημάτων μεταφοράς και διανομής να εγγυώνται τη μεταφορά και τη διανομή ηλεκτρικής ενέργειας, η οποία παράγεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Τα κράτη μέλη μπορούν εξάλλου να προβλέπουν ότι η ηλεκτρική ενέργεια, η οποία παράγεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, έχει προτεραιότητα πρόσβασης στο δίκτυο. Κατά την διαχείριση των παραγωγικών εγκαταστάσεων, οι φορείς εκμετάλλευσης συστημάτων μεταφοράς δίδουν προτεραιότητα σε εγκαταστάσεις που χρησιμοποιούν ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στο βαθμό που το επιτρέπουν τα εθνικά συστήματα ηλεκτροδότησης.

2. Τα κράτη μέλη θεσπίζουν νομικό πλαίσιο ή απαιτούν από τους φορείς εκμετάλλευσης των συστημάτων μεταφοράς και διανομής να καθορίζουν και να δημοσιεύουν τους τυποποιημένους κανόνες τους για την ανάληψη του κόστους των τεχνικών προσαρμογών, όπως των συνδέσεων με το δίκτυο και των ενισχύσεων του δικτύου, οι οποίες απαιτούνται προκειμένου να ενταχθούν νέοι παραγωγοί οι οποίοι τροφοδοτούν το διασυνδεδεμένο δίκτυο με ηλεκτρική ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

[...]

3. Ενδεχομένως, τα κράτη μέλη μπορούν να απαιτούν από τους φορείς εκμετάλλευσης των συστημάτων μεταφοράς και διανομής να αναλαμβάνουν ολόκληρο ή μέρος του κόστους που αναφέρεται στην παράγραφο 2.

[...]

6. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε ο καταλογισμός των δαπανών μεταφοράς και διανομής να μην δημιουργεί διακρίσεις έναντι της ηλεκτρικής ενέργειας η οποία παράγεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, περιλαμβανομένης ιδίως της ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές η οποία παράγεται σε περιφερειακές περιοχές, όπως νησιωτικές περιοχές και περιοχές με μικρή πυκνότητα πληθυσμού.

Ενδεχομένως, τα κράτη μέλη θεσπίζουν νομικό πλαίσιο ή επιβάλλουν στους φορείς εκμετάλλευσης των συστημάτων μεταφοράς και διανομής να εξασφαλίσουν ότι τα έξοδα μεταφοράς και διανομής της ηλεκτρικής ενέργειας από εγκαταστάσεις που χρησιμοποιούν ανανεώσιμες πηγές ενέργειας αντανακλούν τα οφέλη που μπορούν να πραγματοποιηθούν λόγω της σύνδεσης της εγκατάστασης με το δίκτυο. Αυτά τα οφέλη μπορούν να προκύπτουν από την άμεση χρήση του δικτύου χαμηλής τάσης.

[...]»

Η οδηγία 96/92/EK

- 9 Οι αιτιολογικές σκέψεις 3, 15 και 19 της οδηγίας 96/92/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1996, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας (ΕΕ 1997, L 27, σ. 20), είχαν ως εξής:

«(3) [εκτιμώντας] ότι οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας δεν θα πρέπει να επηρεάσουν την πλήρη εφαρμογή της συνθήκης, και ιδίως τις διατάξεις της σχετικά με την εσωτερική αγορά και τον ανταγωνισμό·

[...]

(15) ότι η συνθήκη ορίζει συγκεκριμένους κανόνες σχετικά με τους περιορισμούς της ελεύθερης κυκλοφορίας εμπορευμάτων και του ανταγωνισμού·

[...]

(19) ότι, επομένως, όταν τα κράτη μέλη επιβάλλουν υποχρεώσεις παροχής υπηρεσιών κοινής ωφελείας στις επιχειρήσεις του τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας, πρέπει να τηρούν τους οικείους κανόνες της συνθήκης, όπως τους ερμηνεύει το Δικαστήριο».

- 10 Το άρθρο 1 της εν λόγω οδηγίας όριζε τα ακόλουθα:

«Η παρούσα οδηγία θεσπίζει κοινούς κανόνες που αφορούν την παραγωγή, τη μεταφορά και τη διανομή ηλεκτρικής ενέργειας. Ορίζει τους κανόνες σχετικά με την οργάνωση και λειτουργία του τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας, την πρόσβαση στην αγορά, τα κριτήρια και τις διαδικασίες που ισχύουν για τις προσκλήσεις υποβολής προσφορών και τη χορήγηση αδειών καθώς και την εκμετάλλευση των δικτύων.»

- 11 Το άρθρο 2 της ίδιας οδηγίας όριζε τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

[...]

6) “διανομή”: η μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας σε δίκτυα διανομής μεσαίας και χαμηλής τάσης με σκοπό την παροχή σε πελάτες·

[...]

15) “χρήστης δικτύου”: κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που τροφοδοτεί ένα δίκτυο μεταφοράς ή διανομής ή που τροφοδοτείται από ένα τέτοιο δίκτυο·

[...]».

12 Το άρθρο 3 της οδηγίας 92/12 προέβλεπε τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη, βάση της θεσμικής τους οργάνωσης και τηρώντας δεόντως την αρχή της επικουρικότητας, μεριμνούν ώστε, με την επιφύλαξη της παραγράφου 2, η εκμετάλλευση των επιχειρήσεων ηλεκτρικής ενέργειας να διενεργείται σύμφωνα με τις αρχές της παρούσας οδηγίας, με προοπτική την επίτευξη μιας ανταγωνιστικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, και να μην γίνονται διακρίσεις μεταξύ επιχειρήσεων όσον αφορά τα δικαιώματα ή τις υποχρεώσεις τους. [...]

2. Τηρώντας πλήρως τις οικείες διατάξεις της συνθήκης, και ιδίως το άρθρο 90, τα κράτη μέλη μπορούν να επιβάλλουν στις επιχειρήσεις ηλεκτρισμού υποχρεώσεις παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας, προς το γενικότερο οικονομικό συμφέρον, οι οποίες μπορούν να αφορούν την ασφάλεια, συμπεριλαμβανομένης της ασφάλειας εφοδιασμού, την τακτική παροχή, την ποιότητα και τις τιμές, καθώς και την προστασία του περιβάλλοντος. Οι υποχρεώσεις αυτές πρέπει να ορίζονται σαφώς, να είναι διαφανείς, αμερόληπτες και επαληθεύσιμες. [...]

3. Τα κράτη μέλη μπορούν να αποφασίσουν να μην εφαρμόζουν τις διατάξεις των άρθρων 5, 6, 17, 18 και 21, στο μέτρο που η εφαρμογή τους θα παρεμπόδιζε, από νομική ή πραγματική άποψη, την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που επιβάλλονται στις επιχειρήσεις ηλεκτρισμού προς το κοινό οικονομικό συμφέρον, και εφόσον η ανάπτυξη των συναλλαγών δεν επηρεάζεται σε βαθμό αντίθετο με τα συμφέροντα της Κοινότητας. Τα συμφέροντα της Κοινότητας περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, την ύπαρξη ανταγωνισμού όσον αφορά τους επιλέξιμους πελάτες σύμφωνα με την παρούσα οδηγία και το άρθρο 90 της συνθήκης.»

13 Το άρθρο 11, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 96/92 όριζε τα εξής:

«2. Εν πάση περιπτώσει, [ο διαχειριστής του δικτύου διανομής] οφείλει να απέχει από κάθε διάκριση μεταξύ των χρηστών ή των κατηγοριών χρηστών του δικτύου, και ιδίως από διακρίσεις υπέρ των θυγατρικών επιχειρήσεων ή των μετόχων του.

3. Το κράτος μέλος δικαιούται να επιβάλει στο διαχειριστή του δικτύου διανομής, κατά την κατανομή των φορτίων στις εγκαταστάσεις παραγωγής, να δίδει προτεραιότητα στις εγκαταστάσεις παραγωγής που χρησιμοποιούν ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ή απορρίμματα ή που παράγουν συνδυασμένα ενέργεια και θερμότητα.»

14 Το άρθρο 16 της εν λόγω οδηγίας όριζε τα εξής:

«Για την οργάνωση της πρόσβασης στο δίκτυο, τα κράτη μέλη μπορούν να επιλέγουν μεταξύ των διαδικασιών του άρθρου 17 ή/και του άρθρου 18. Αμφότερες οι διαδικασίες εφαρμόζονται σύμφωνα με αντικειμενικά, διαφανή και αμερόληπτα κριτήρια.»

Η οδηγία 2003/54

15 Η οδηγία 2003/54 καταργήθηκε, με ισχύ από 3 Μαρτίου 2011, με την οδηγία 2009/72/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2009, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας (ΕΕ 2009, L 211, σ. 55).

16 Οι αιτιολογικές σκέψεις 2, 4, 6, 7, 13, 15 και 17 της οδηγίας 2003/54 είχαν ως ακολούθως:

«(2) Η πείρα που αποκτήθηκε κατά την υλοποίηση της [οδηγίας 96/92] καταδεικνύει τα σημαντικά οφέλη που είναι δυνατόν να προκύψουν από την εσωτερική αγορά αερίου, όσον αφορά τα κέρδη σε απόδοση, τη μείωση τιμών, τα υψηλότερα επίπεδα υπηρεσιών και την αυξημένη ανταγωνιστικότητα. Εντούτοις, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές ελλείψεις και δυνατότητες για βελτίωση της λειτουργίας της αγοράς, κυρίως δε απαιτούνται συγκεκριμένες διατάξεις για τη διασφάλιση ισότιμων όρων παραγωγής για τη μείωση του κινδύνου δημιουργίας δεσπόζουσας θέσης στην αγορά και επιθετικής συμπεριφοράς, διασφαλίζοντας τιμολόγια μεταφοράς και διανομής χωρίς την επιβολή διακρίσεων, μέσω της παροχής πρόσβασης στο δίκτυο με βάση τιμολόγια τα οποία δημοσιεύονται πριν τεθούν σε ισχύ [...].

[...]

(4) Οι ελευθερίες που εγγυάται η Συνθήκη στους ευρωπαίους πολίτες –η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, η ελευθερία παροχής υπηρεσιών και η ελευθερία εγκατάστασης– είναι δυνατές μόνο στο πλαίσιο της εντελώς ανοικτής αγοράς, η οποία παρέχει σε όλους τους καταναλωτές τη δυνατότητα να επιλέγουν ελεύθερα τους προμηθευτές τους και παρέχει σε όλους τους προμηθευτές την ελευθερία να προμηθεύουν τους πελάτες τους.

[...]

(6) Για να είναι σε θέση να λειτουργήσει ο ανταγωνισμός, η πρόσβαση στο δίκτυο πρέπει να παρέχεται χωρίς διακρίσεις, με διαφάνεια και σε λογικές τιμές.

(7) Προκειμένου να ολοκληρωθεί η εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, η χωρίς διακρίσεις πρόσβαση του διαχειριστή του δικτύου μεταφοράς ή διανομής στο δίκτυο έχει ύψιστη σημασία.
[...]

[...]

(13) Θα πρέπει να ληφθούν περαιτέρω μέτρα προκειμένου να διασφαλιστούν τιμολόγια διαφανή και άνευ διακρίσεων για την πρόσβαση στα δίκτυα. Τα εν λόγω τιμολόγια θα πρέπει να ισχύουν για όλους τους χρήστες του δικτύου σε αμερόληπτη βάση.

[...]

(15) Η ύπαρξη αποτελεσματικού ρυθμιστικού καθεστώτος, το οποίο τίθεται σε εφαρμογή από μία ή περισσότερες εθνικές ρυθμιστικές αρχές, αποτελεί σημαντικό χαρακτηριστικό για την εγγύηση της άνευ διακρίσεων πρόσβασης στο δίκτυο. [...] Οι εν λόγω αρχές θα πρέπει να έχουν την αρμοδιότητα να καθορίζουν ή να εγκρίνουν τα τιμολόγια ή, τουλάχιστον, τις μεθοδολογίες που διέπουν τον υπολογισμό των τιμολογίων μεταφοράς και διανομής. Για να μην υπάρχει αβεβαιότητα και δαπανηρές και χρονοβόρες διαφωνίες, τα τιμολόγια αυτά θα πρέπει να δημοσιεύονται πριν τεθούν σε ισχύ.

[...]

(17) Για να εξασφαλισθεί η αποτελεσματική πρόσβαση στην αγορά όλων των συντελεστών της αγοράς, συμπεριλαμβανομένων των νεοεισερχόμενων επιχειρήσεων στην αγορά, απαιτείται η εφαρμογή μηχανισμών εξισορρόπησης που δεν επιβάλλουν διακρίσεις και αντικατοπτρίζουν το κόστος. [...]»

17 Το τιτλοφορούμενο «Πεδίο εφαρμογής» άρθρο 1 της οδηγίας 2003/54 όριζε τα ακόλουθα:

«Η παρούσα οδηγία θεσπίζει κοινούς κανόνες που αφορούν την παραγωγή, τη μεταφορά, τη διανομή και την προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας. Ορίζει τους κανόνες σχετικά με την οργάνωση και λειτουργία του τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας, την πρόσβαση στην αγορά, τα κριτήρια και τις διαδικασίες που ισχύουν για τις προσκλήσεις προς υποβολή προσφορών και τη χορήγηση αδειών καθώς και για την εκμετάλλευση των δικτύων.»

18 Το άρθρο 2 της εν λόγω οδηγίας όριζε τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

[...]

5) “διανομή”: η μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας μέσω δικτύων διανομής υψηλής, μεσαίας και χαμηλής τάσης με σκοπό την παράδοσή της σε πελάτες, μη συμπεριλαμβανομένης όμως της προμήθειας·

[...]

18) “χρήστες δικτύου”: τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα που τροφοδοτούν ένα δίκτυο μεταφοράς ή διανομής ή που τροφοδοτούνται από ένα τέτοιο δίκτυο·

[...]».

19 Το τιτλοφορούμενο «Υποχρεώσεις παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας και προστασία των πελατών» άρθρο 3 της ίδιας οδηγίας προέβλεπε τα ακόλουθα:

«1. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν, βάσει της θεσμικής τους οργάνωσης και τηρώντας δεόντως την αρχή της επικουρικότητας, ότι, με την επιφύλαξη της παραγράφου 2, οι επιχειρήσεις ηλεκτρικής ενέργειας λειτουργούν σύμφωνα με τις αρχές της παρούσας οδηγίας, με σκοπό την επίτευξη μιας ανταγωνιστικής, ασφαλούς και περιβαλλοντικώς βιώσιμης αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, και δεν κάνουν διακρίσεις μεταξύ αυτών των επιχειρήσεων όσον αφορά τα δικαιώματα ή τις υποχρεώσεις τους.

2. Τηρώντας πλήρως τις οικείες διατάξεις της συνθήκης, και ιδίως το άρθρο 86, τα κράτη μέλη μπορούν να επιβάλλουν στις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας, χάριν του γενικού οικονομικού συμφέροντος, υποχρεώσεις παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας οι οποίες μπορούν να αφορούν την ασφάλεια, συμπεριλαμβανομένης της ασφάλειας του εφοδιασμού, την τακτική παροχή, την ποιότητα και τις τιμές παροχής, καθώς και την προστασία του περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας του κλίματος και της ενεργειακής αποδοτικότητας. Οι υποχρεώσεις αυτές πρέπει να ορίζονται σαφώς, να είναι διαφανείς, αμερόληπτες και επαληθεύσιμες και να διασφαλίζουν την ισότιμη πρόσβαση των επιχειρήσεων ηλεκτρικής ενέργειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης στους εθνικούς καταναλωτές. [...]

[...]

4. Όταν παρέχεται οικονομική αντιστάθμιση, άλλες μορφές αντιστάθμισης και αποκλειστικά δικαιώματα τα οποία παραχωρεί ένα κράτος μέλος για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων των παραγράφων 2 και 3, παρέχονται με αμερόληπτο και διαφανή τρόπο.

[...]

8. Τα κράτη μέλη μπορούν να αποφασίζουν να μην εφαρμόσουν τις διατάξεις των άρθρων 6, 7, 20 και 22, στο μέτρο που η εφαρμογή τους θα παρεμπόδιζε, από νομική ή πραγματική άποψη, την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που επιβάλλονται στις επιχειρήσεις ηλεκτρικής ενέργειας προς το κοινό οικονομικό συμφέρον, και στο μέτρο που η ανάπτυξη των συναλλαγών δεν επηρεάζεται σε βαθμό που να αντιβαίνει προς τα συμφέροντα της Κοινότητας. Τα συμφέροντα της Κοινότητας περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, τον ανταγωνισμό όσον αφορά τους επιλέξιμους πελάτες σύμφωνα με την παρούσα οδηγία και το άρθρο 86 της συνθήκης.»

[...]

20 Το άρθρο 14 της οδηγίας 2003/54 προέβλεπε τα εξής:

«[...]

2. Εν πάση περιπτώσει, [ο διαχειριστής του δικτύου διανομής] αποφεύγει κάθε διάκριση μεταξύ χρηστών ή κατηγοριών χρηστών του δικτύου, και ιδίως διακρίσεις υπέρ των συνδεδεμένων με αυτόν επιχειρήσεων.

[...]

4. Το κράτος μέλος δικαιούται να επιβάλει στο διαχειριστή του δικτύου διανομής, κατά την κατανομή των φορτίων στις εγκαταστάσεις παραγωγής, να δίδει προτεραιότητα στις εγκαταστάσεις παραγωγής που χρησιμοποιούν ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ή απορρίμματα ή που παράγουν συνδυασμένα ενέργεια και θερμότητα.»

[...]

21 Το άρθρο 20, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας προέβλεπε τα εξής:

«Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν την εφαρμογή ενός συστήματος για την πρόσβαση τρίτων στα δίκτυα μεταφοράς και διανομής με βάση δημοσιευμένα τιμολόγια, το οποίο ισχύει για όλους τους επιλέξιμους πελάτες και εφαρμόζεται αντικειμενικά και χωρίς διακρίσεις μεταξύ των χρηστών του δικτύου. Τα κράτη μέλη φροντίζουν ώστε τα εν λόγω τιμολόγια, ή οι μεθοδολογίες που διέπουν τον υπολογισμό τους, να εγκρίνονται πριν τεθούν σε ισχύ σύμφωνα με το άρθρο 23, τα δε τιμολόγια αυτά και οι μεθοδολογίες –στην περίπτωση που μόνο μεθοδολογίες εγκρίνονται– να δημοσιεύονται πριν από την έναρξη ισχύος τους.»

22 Το άρθρο 23 της ίδιας οδηγίας όριζε τα εξής:

«[...]

2. Οι ρυθμιστικές αρχές είναι υπεύθυνες για τον καθορισμό ή την έγκριση, πριν από την έναρξη ισχύος τους, τουλάχιστον των μεθοδολογιών οι οποίες χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό ή τον καθορισμό των όρων και των προϋποθέσεων για:

α) τη σύνδεση και την πρόσβαση στα εθνικά δίκτυα, συμπεριλαμβανομένων των τιμολογίων μεταφοράς και διανομής. [...]

[...]

4. Οι ρυθμιστικές αρχές έχουν το δικαίωμα να απαιτούν από τους διαχειριστές δικτύων μεταφοράς και διανομής να τροποποιούν, αν χρειάζεται, τους όρους και προϋποθέσεις, τα τιμολόγια, τους κανόνες, τους μηχανισμούς και τις μεθοδολογίες που αναφέρονται στις παραγράφους 1, 2 και 3, προκειμένου να εξασφαλίζεται ότι είναι αναλογικά και εφαρμόζονται αμερόληπτα.

[...]»

Η φλαμανδική κανονιστική ρύθμιση

Το διάταγμα για την ηλεκτρική ενέργεια

- 23 Το άρθρο 2 του *vlaams decreet houdende de organisatie van de elektriciteitsmarkt* (φλαμανδικού διατάγματος για την οργάνωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας), της 17ης Ιουλίου 2000 (*Belgisch Staatsblad*, 22 Σεπτεμβρίου 2000, σ. 32166, στο εξής: διάταγμα για την ηλεκτρική ενέργεια), όριζε τα ακόλουθα:

«Για τους σκοπούς του παρόντος διατάγματος, νοείται ως:

- 1° “διανομή”: η μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας σε δίκτυα διανομής με σκοπό την παροχή σε πελάτες·
- 2° “δίκτυο διανομής”: σύνολο συνδέσεων, εντός μιας οριοθετημένης γεωγραφικής ζώνης, με ονομαστική τάση ίση με ή χαμηλότερη από 70 kV και οι σταθμοί μετασχηματισμού, τα σημεία διαχωρισμού, οι σταθμοί διανομής, και οι υποσταθμοί και λοιποί εξοπλισμοί που είναι αναγκαίοι για τη μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας σε πελάτες σε περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο·

[...]».

- 24 Το άρθρο 15 του εν λόγω διατάγματος, το οποίο περιέχεται στο τιτλοφορούμενο «Πρόσβαση στο δίκτυο διανομής» κεφάλαιο III του διατάγματος για την ηλεκτρική ενέργεια, προέβλεπε τα εξής:

«Ο διαχειριστής του δικτύου εκτελεί δωρεάν όλα τα καθήκοντα που είναι αναγκαία για τη διανομή οικολογικής ηλεκτρικής ενέργειας, εξαιρουμένης της συνδέσεως με το δίκτυο διανομής.

Η Φλαμανδική Κυβέρνηση δύναται να περιορίζει το καθεστώς του πρώτου εδαφίου».

- 25 Το άρθρο 15 του διατάγματος για την ηλεκτρική ενέργεια καταργήθηκε με το άρθρο 61 του *vlaams decreet houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 2005* (φλαμανδικού διατάγματος περί διαφόρων συνοδευτικών μέτρων του προϋπολογισμού 2005), της 24ης Δεκεμβρίου 2004 (*Belgisch Staatsblad*, 31 Δεκεμβρίου 2004, σ. 87220).

Οι αποφάσεις για την προώθηση της παραγωγής πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας

- 26 Το άρθρο 14 της *besluit van de Vlaamse regering inzake de bevordering van elektriciteitsopwekking uit hernieuwbare energiebronnen* (αποφάσεως της Φλαμανδικής Κυβερνήσεως σχετικά με την προώθηση της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας), της 28ης Σεπτεμβρίου 2001 (*Belgisch Staatsblad*, 23 Οκτωβρίου 2001, σ. 36778), όπως αρχικώς ίσχυε, όριζε τα εξής:

«Κάθε προμηθευτής ανακοινώνει κάθε μήνα, ανά πελάτη και ανά περίοδο τιμολογίου δικτύου, στους ενδιαφερόμενους διαχειριστές του δικτύου, τη μεταφερθείσα μέσω του δικτύου τους διανομής ποσότητα ηλεκτρικής ενέργειας που προέρχεται από τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας του άρθρου 8 § 1.

Ο διαχειριστής του δικτύου εκτελεί δωρεάν τα καθήκοντα που απαριθμούνται στο άρθρο 15 του διατάγματος [για την] ηλεκτρική ενέργεια, βάσει της ανακοινώσεως που επιβάλλει το προηγούμενο εδάφιο.

Για την ηλεκτρική ενέργεια που δεν παράγεται εντός της Περιφέρειας της Φλάνδρας, η αρχή που είναι αρμόδια για την έκδοση των πιστοποιητικών οικολογικής ηλεκτρικής ενέργειας για τον οικείο τόπο παραγωγής παρέχει στη ρυθμιστική αρχή πιστοποιητικό με το οποίο εγγυάται ότι η ηλεκτρική αυτή ενέργεια παρήχθη από ανανεώσιμη πηγή ενέργειας περιλαμβανόμενη στον κατάλογο του άρθρου 8 § 1, και προορίζεται για τελικό καταναλωτή στη Φλάνδρα.

[...]»

- 27 Κατόπιν της τροποποίησής του από το άρθρο 2 της *besluit van de Vlaamse regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse regering van 28 september 2001* (αποφάσεως της Φλαμανδικής Κυβερνήσεως για την τροποποίηση της αποφάσεως της Φλαμανδικής Κυβερνήσεως της 28ης Σεπτεμβρίου 2001), της 4ης Απριλίου 2003, (*Belgisch Staatsblad*, 30 Απριλίου 2003, σ. 23334, στο εξής: απόφαση της 4ης Απριλίου 2003), που ίσχυσε στις 30 Απριλίου 2003, το προμνησθέν άρθρο 14 προέβλεπε τα εξής:

«§ 1. Σύμφωνα με το άρθρο 15, δεύτερο εδάφιο, του διατάγματος [για την] ηλεκτρική ενέργεια, η κατά το άρθρο 15, πρώτο εδάφιο, του ίδιου διατάγματος δωρεάν διανομή περιορίζεται στη διοχέτευση ηλεκτρικής ενέργειας παραχθείσας από εγκαταστάσεις παραγωγής συνδεδεμένες με τα εντός της περιφέρειας της Φλάνδρας δίκτυα διανομής.

§ 2. Ο προμηθευτής ηλεκτρικής ενέργειας η οποία παράγεται από τις παρατιθέμενες στο άρθρο 8 ανανεώσιμες πηγές ενέργειας δεν χρεώνει τον ενδιαμέσο λογαριασμό και την τελική εκκαθάριση του τελικού πελάτη της ηλεκτρικής ενέργειας με έξοδα για την κατά το άρθρο 15, πρώτο εδάφιο διανομή της.

[...]»

- 28 Επιληφθέν προσφυγής της *Essent Belgium* με αίτημα την ακύρωση του άρθρου 2 της αποφάσεως της 4ης Απριλίου 2003, το *Raad van State* (Συμβούλιο της Επικρατείας, Βέλγιο) ανέστειλε την εφαρμογή της εν λόγω διατάξεως με απόφαση της 12ης Ιανουαρίου 2004.
- 29 Η απόφαση της Φλαμανδικής Κυβερνήσεως σχετικά με την προώθηση της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας της 28ης Σεπτεμβρίου 2001 καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από την *besluit van de vlaamse regering inzake de bevordering van elektriciteitsopwekking uit hernieuwbare energiebronnen* (απόφαση της Φλαμανδικής Κυβερνήσεως σχετικά με την προώθηση της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας), της 5ης Μαρτίου 2004 (*Belgisch Staatsblad*, 23 Μαρτίου 2004, σ. 16296, στο εξής: απόφαση της 5ης Μαρτίου 2004).
- 30 Το άρθρο 18 της αποφάσεως της 5ης Μαρτίου 2004 όριζε τα εξής:

«§ 1. Σύμφωνα με το άρθρο 15, δεύτερο εδάφιο, του διατάγματος [για την] ηλεκτρική ενέργεια, η κατά το άρθρο 15, πρώτο εδάφιο, του ίδιου διατάγματος δωρεάν διανομή περιορίζεται στην ηλεκτρική ενέργεια η οποία παρέχεται σε τελικούς καταναλωτές συνδεδεμένους με δίκτυο διανομής εντός της περιφέρειας της Φλάνδρας και η οποία παρήχθη από ανανεώσιμη πηγή ενέργειας, κατά την έννοια του άρθρου 15, σε εγκατάσταση παραγωγής διοχετεύουσα απευθείας την ηλεκτρική της ενέργεια σε δίκτυο διανομής ευρισκόμενο στο Βέλγιο.

§ 2. Ο κατά το άρθρο 1 προμηθευτής ηλεκτρικής ενέργειας δεν χρεώνει την τελική εκκαθάριση του τελικού πελάτη της ηλεκτρικής ενέργειας με έξοδα για την κατά το άρθρο 15, πρώτο εδάφιο του διατάγματος για την ηλεκτρική ενέργεια διανομή της.

[...]»

- 31 Επιληφθέν προσφυγής της Essent Belgium με αίτημα την ακύρωση του άρθρου 18 της αποφάσεως της 5ης Μαρτίου 2004, το Raad van State (Συμβούλιο της Επικρατείας) ανέστειλε την εφαρμογή της εν λόγω διατάξεως με απόφαση της 23ης Δεκεμβρίου 2004.
- 32 Κατόπιν της καταργήσεως του άρθρου 15 του διατάγματος για την ηλεκτρική ενέργεια με το διάταγμα της 24ης Δεκεμβρίου 2004 περί διαφόρων συνοδευτικών μέτρων του προϋπολογισμού 2005, το άρθρο 18 της αποφάσεως της 5ης Μαρτίου 2004 καταργήθηκε, από 1ης Ιανουαρίου 2005, με την *besluit van de Vlaamse regering* (απόφαση της Φλαμανδικής Κυβερνήσεως) της 25ης Μαρτίου 2005 (*Belgisch Staatsblad*, 27 Μαΐου 2005, σ. 24763).

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 33 Η Essent Belgium παρέχει σε επιχειρήσεις και σε ιδιώτες πελάτες εντός της Φλάνδρας ηλεκτρική ενέργεια την οποία εισάγει, κυρίως από τις Κάτω Χώρες, και η οποία, όπως διατείνεται, είναι πράσινη ηλεκτρική ενέργεια.
- 34 Εκτιμώντας ότι είχε υποστεί ζημία, εξαιτίας του ότι η ως άνω εισαγόμενη από άλλο κράτος μέλος πράσινη ηλεκτρική ενέργεια αποκλείστηκε, κατόπιν των διαδοχικών κανονιστικών τροποποιήσεων που επέφεραν οι αποφάσεις της 4ης Απριλίου 2003 και της 5ης Μαρτίου 2004 (στο εξής: επίμαχες στην κύρια δίκη περιφερειακές ρυθμίσεις), από το καθεστώς δωρεάν διανομής στο ευρισκόμενο στη Φλάνδρα δίκτυο διανομής, του οποίου έκανε αρχικώς χρήση, η Essent Belgium άσκησε ενώπιον του *Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg te Brussel* (φλαμανδόφωνου πρωτοδικείου Βρυξελλών, Βέλγιο) δύο αγωγές με αίτημα να υποχρεωθεί, κατ' ουσίαν, η Περιφέρεια της Φλάνδρας να της καταβάλει αποζημίωση ύψους 15 958 252 ευρώ προς αποκατάσταση της προμνησθείσας ζημίας.
- 35 Επιπροσθέτως, η Essent Belgium εστράφη κατά της *Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG)* (φλαμανδικής ρυθμιστικής αρχής της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου), οργάνου αρμοδίου να αποφαινεται σχετικά με τα τιμολόγια διανομής, καθώς και κατά διαφόρων διαχειριστών δικτύων διανομής που της είχαν ζητήσει να καταβάλει έξοδα διανομής, με αίτημα να κηρυχθούν οι εκδοθησόμενες αποφάσεις δεσμευτικές έναντι και των ανωτέρω διαδίκων.
- 36 Προς στήριξη των αγωγών αυτών, η Essent Belgium προέβαλε, μεταξύ άλλων, ότι, θεσπίζοντας τις επίμαχες στην κύρια δίκη περιφερειακές ρυθμίσεις, η Περιφέρεια της Φλάνδρας παρέβη το δίκαιο της Ένωσης, ιδίως, τα άρθρα 18 και 34 ΣΛΕΕ, καθώς και το άρθρο 3, παράγραφος 1, και το άρθρο 11, παράγραφος 2, της οδηγίας 96/92.
- 37 Σ' αυτό το πλαίσιο, το *Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg te Brussel* (φλαμανδόφωνο πρωτοδικείο Βρυξελλών, Βέλγιο) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Αντιτίθενται τα άρθρα 28 και 30 ΕΚ σε ρύθμιση κράτους μέλους –εν προκειμένω στο διάταγμα [για την ηλεκτρική ενέργεια] σε συνδυασμό με την απόφαση της 4ης Απριλίου 2003 [...]– η οποία περιορίζει τη δωρεάν διανομή στη διοχέτευση ηλεκτρικής ενέργειας που παρήχθη από εγκαταστάσεις παραγωγής συνδεδεμένες με τα δίκτυα διανομής που βρίσκονται εντός της Περιφέρειας της Φλάνδρας και αποκλείει από τη δωρεάν διανομή την ηλεκτρική ενέργεια εγκαταστάσεων παραγωγής μη συνδεδεμένων με τα δίκτυα διανομής που βρίσκονται εντός της Περιφέρειας της Φλάνδρας;
- 2) Αντιτίθενται τα άρθρα 28 και 30 ΕΚ σε ρύθμιση κράτους μέλους –εν προκειμένω στο διάταγμα [για την ηλεκτρική ενέργεια] σε συνδυασμό με την απόφαση της 5ης Μαρτίου 2004 [...], όπως εφαρμόστηκε από την VREG– η οποία περιορίζει τη δωρεάν διανομή στην ηλεκτρική ενέργεια από εγκαταστάσεις παραγωγής οι οποίες διοχετεύουν ευθέως σε δίκτυο διανομής ευρισκόμενο

εντός του Βελγίου και αποκλείει από τη δωρεάν διανομή την ηλεκτρική ενέργεια από εγκαταστάσεις παραγωγής οι οποίες δεν διοχετεύουν ευθέως την ηλεκτρική ενέργειά τους σε δίκτυο διανομής ευρισκόμενο εντός του Βελγίου;

- 3) Εθνική ρύθμιση, όπως εκείνη την οποία αφορούν το πρώτο και το δεύτερο ερώτημα, είναι συμβατή με την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως και της απαγορεύσεως των διακρίσεων, η οποία κατοχυρώνεται, ιδίως, στο άρθρο 12 ΕΚ και στο άρθρο 3, παράγραφοι 1 και 4, της οδηγίας [2003/54] που ήταν εφαρμοστέα κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του παραδεκτού

- 38 Με το τρίτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί ειδικότερα να διευκρινιστεί αν οι διατάξεις του άρθρου 3, παράγραφοι 1 και 4, της οδηγίας 2003/54 έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε κανονιστικές ρυθμίσεις όπως οι επίμαχες στην κύρια δίκη περιφερειακές ρυθμίσεις.
- 39 Πρέπει, συναφώς, να υπομνησθεί ότι, κατά το άρθρο 94, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως πρέπει να περιλαμβάνει έκθεση των λόγων που οδήγησαν το αιτούν δικαστήριο να υποβάλει ερωτήματα ως προς την ερμηνεία ή το κύρος ορισμένων διατάξεων του δικαίου της Ένωσης, καθώς και της κατά τη γνώμη του σχέσεως μεταξύ της διατάξεως αυτής και της εφαρμοστέας στη διαφορά της κύριας δίκης εθνικής κανονιστικής ρυθμίσεως.
- 40 Πλην όμως, εν προκειμένω, η απόφαση περί παραπομπής δεν περιλαμβάνει καμία διευκρίνιση ως προς τους λόγους που οδήγησαν το αιτούν δικαστήριο να διερωτηθεί σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 4, της οδηγίας 2003/54. Επιπλέον, η περιγραφή του εθνικού πραγματικού και κανονιστικού πλαισίου στην εν λόγω απόφαση δεν καθιστά εξάλλου αντιληπτό πώς η προμνησθείσα διάταξη του δικαίου της Ένωσης θα μπορούσε να ασκήσει οιαδήποτε επιρροή στη διαφορά της κύριας δίκης.
- 41 Τουτέστιν, ενώ το άρθρο 3, παράγραφος 4, της οδηγίας 2003/54 προβλέπει ότι, οσάκις κράτος μέλος παρέχει οικονομική αντιστάθμιση, άλλες μορφές αντιστάθμισης ή αποκλειστικά δικαιώματα για την εκπλήρωση υποχρεώσεως παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας, τούτα πρέπει να παρέχονται με αμερόληπτο και διαφανή τρόπο, το αιτούν δικαστήριο δεν παραθέτει καμία μορφή αντισταθμίσεως ή αποκλειστικά δικαιώματα τα οποία παρέχονται βάσει των επίμαχων στην κύρια δίκη περιφερειακών ρυθμίσεων, στους διανομείς ηλεκτρικής ενέργειας προς αντιστάθμιση της υποχρεώσεως δωρεάν διανομής πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας που τους επιβάλλεται. Από την απόφαση περί παραπομπής δεν προκύπτει, εξάλλου, ότι η διαφορά της κύριας δίκης σχετίζεται με τέτοιες αντισταθμίσεις ή αποκλειστικά δικαιώματα.
- 42 Υπό τις συνθήκες αυτές, το τρίτο ερώτημα πρέπει να κηρυχθεί अपαράδεκτο καθόσον αφορά την ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 4, της οδηγίας 2003/54.

Επί της ουσίας

Προκαταρκτικές εκτιμήσεις

- 43 Το γεγονός ότι, από τυπικής απόψεως, εθνικό δικαστήριο διατύπωσε προδικαστικό ερώτημα παραπέμποντας σε ορισμένες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης δεν εμποδίζει το Δικαστήριο να του παράσχει όλα τα ερμηνευτικά στοιχεία που μπορούν να είναι χρήσιμα για την λήψη αποφάσεως στην υπόθεση της οποίας έχει επιληφθεί, ασχέτως του αν στα υποβληθέντα ερωτήματα γίνεται μνεία των

στοιχείων αυτών. Συναφώς, στο Δικαστήριο απόκειται να συναγάγει, από το σύνολο των στοιχείων που του παρέχει το εθνικό δικαστήριο και ιδίως από το σκεπτικό της αποφάσεως περί παραπομπής, εκείνα τα στοιχεία του δικαίου της Ένωσης που χρειάζονται ερμηνεία, λαμβανομένου υπόψη του αντικειμένου της διαφοράς (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 2009, *CEZ*, C-115/08, EU:C:2009:660, σκέψη 81 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

44. Εν προκειμένω, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι, με τις αγωγές της στις κύριες δίκες, η *Essent Belgium* ζητεί, κατ' ουσίαν, την αποκατάσταση της ζημίας που ισχυρίζεται ότι υπέστη, εξαιτίας του ότι δεν μπορεί πλέον να απολαύει του καθεστώτος δωρεάν διανομής πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας που επιβάλλει η φλαμανδική περιφερειακή ρύθμιση στους εντός της Φλάνδρας διαχειριστές δικτύων διανομής, όσον αφορά την εκ μέρους της διανομή, εντός της προμνησθείσας περιφέρειας, πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας εισαχθείσας από κράτος μέλος άλλο από το Βέλγιο. Η *Essent Belgium* διατείνεται, επομένως, ότι απώλεσε το πλεονέκτημα του καθεστώτος αυτού, κατά την περίοδο, αντιστοίχως, αφενός, μεταξύ 30ής Απριλίου 2003, ημερομηνίας ενάρξεως ισχύος της αποφάσεως της 4ης Απριλίου 2003, και 12ης Ιανουαρίου 2004, ημερομηνίας από την οποία το *Raad van State* (Συμβούλιο της Επικρατείας) ανέστειλε την εν λόγω απόφαση, και, αφετέρου, μεταξύ 23ης Μαρτίου 2004, ημερομηνίας ενάρξεως ισχύος της αποφάσεως της 5ης Μαρτίου 2004, και 31ης Δεκεμβρίου 2004, ημερομηνίας καταργήσεως του άρθρου 15 του διατάγματος για την ηλεκτρική ενέργεια.
45. Δεδομένων τόσο του ως άνω περιγραφέντος αντικειμένου της διαφοράς της κύριας δίκης όσο και του χρονικού πλαισίου στο οποίο αυτή εντάσσεται, διαπιστώνεται ότι, προκειμένου να δοθεί απάντηση στα ερωτήματα του αιτούντος δικαστηρίου, πρέπει, όσον αφορά το παράγωγο δικαίο της Ένωσης, να ληφθεί υπόψη, όχι το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/54, αλλά άλλες διατάξεις της εν λόγω οδηγίας όπως, επίσης, και διατάξεις που περιέχονται, αντιστοίχως, στις οδηγίες 96/92 και 2001/77.
46. Όσον αφορά, κατά πρώτο λόγο, τις οδηγίες 96/92 και 2003/54 που θεσπίζουν κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, από τα άρθρα 29 έως 31 της οδηγίας 2003/54 προκύπτει, πρώτον, ότι αυτή ετέθη σε ισχύ μόλις στις 4 Αυγούστου 2003 και ότι έπρεπε να έχει μεταφερθεί στο εσωτερικό δικαίο το αργότερο την 1η Ιουλίου 2004, ημερομηνία καταργήσεως της οδηγίας 96/92, με αποτέλεσμα η τελευταία αυτή οδηγία, στην οποία αναφέρθηκαν ιδίως η Περιφέρεια της Φλάνδρας και η *VREG* με τις παρατηρήσεις τους ενώπιον του Δικαστηρίου και της οποίας την παράβαση προέβαλε ιδίως η *Essent* προς στήριξη της αγωγής της στην κύρια δίκη, να έχει εφαρμογή, *ratione temporis*, όσον αφορά ένα τμήμα της κρίσιμης στην υπόθεση της κύριας δίκης περιόδου.
47. Δεύτερον, υπό το πρίσμα του πεδίου εφαρμογής *ratione materiae*, διαπιστώνεται, δεδομένου του αντικειμένου της κύριας δίκης που υπομνήσθηκε στη σκέψη 44 της παρούσας αποφάσεως, ότι, μολονότι στο τρίτο ερώτημα το αιτούν δικαστήριο αναφέρεται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/54, το οποίο απαγορεύει κάθε δυσμενή διάκριση όσον αφορά τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των επιχειρήσεων ηλεκτρικής ενέργειας, η εν λόγω οδηγία περιλαμβάνει μια διάταξη, ήτοι το 20, παράγραφος 1, η οποία αφορά ειδικότερα την υποχρέωση των κρατών μελών να μεριμνούν για τη μη εισαγωγή δυσμενών διακρίσεων σε σχέση με την πρόσβαση στα δίκτυα διανομής και τις συνθήκες, ιδίως αναφορικά με τα τιμολόγια, που διέπουν την πρόσβαση αυτή. Επομένως, στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως πρέπει να ληφθεί υπόψη η τελευταία αυτή διάταξη.
48. Όσον αφορά την οδηγία 96/92, πρέπει, για παρόμοιους λόγους, να ληφθεί υπόψη όχι το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, το περιεχόμενο του οποίου αντιστοιχεί, κατ' ουσίαν, σ' εκείνο του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/54, αλλά μάλλον το άρθρο 16, το οποίο επίσης αφορά τους αμερόληπτους όρους προσβάσεως στα δίκτυα διανομής.
49. Επιπλέον, δεδομένου ότι, βάσει των επίμαχων στην κύρια δίκη περιφερειακών ρυθμίσεων, επιβλήθηκε στους εντός της Φλάνδρας διαχειριστές δικτύων διανομής να διανέμουν δωρεάν την πράσινη ηλεκτρική ενέργεια που διοχετεύεται απευθείας στα εν λόγω δίκτυα ή στα ευρισκόμενα εντός Βελγίου

δίκτυα διανομής, πρέπει να ληφθεί επίσης υπόψη το άρθρο 3, παράγραφοι 2 και 8, της οδηγίας 2003/54, που αφορά τις υποχρεώσεις παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας τις οποίες τα κράτη μέλη μπορούν να επιβάλλουν στις επιχειρήσεις του τομέα ηλεκτρικής ενέργειας και οι οποίες αφορούν, κυρίως, την προστασία του περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας του κλίματος. Το ίδιο ισχύει και για ανάλογες διατάξεις που περιέχει η οδηγία 96/92 στο άρθρο 3, παράγραφοι 2 και 3.

- 50 Κατά δεύτερο λόγο, δεδομένου του αντικειμένου της διαφοράς της κύριας δίκης, όπως αυτό υπομνήσθηκε στη σκέψη 44 της παρούσας αποφάσεως, πρέπει επίσης, υπό το πρίσμα του στόχου της προώθησης της παραγωγής πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας που επιδιώκουν οι επίμαχες στην κύρια δίκη περιφερειακές ρυθμίσεις, να ληφθούν υπόψη τα άρθρα 3, 4 και 7 της οδηγίας 2001/77, αντικείμενο της οποίας είναι ακριβώς να προαχθεί η αύξηση της παραγωγής αυτής στην εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας.
- 51 Λαμβανομένων υπόψη όλων των προεκτεθέντων, συνάγεται ότι με τα ερωτήματά του, τα οποία πρέπει να συνεξεταστούν, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί κατά πόσον οι διατάξεις των άρθρων 12, 28 και 30 ΕΚ, καθώς και του άρθρου 3, παράγραφοι 2 και 8, και του άρθρου 20, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/54, του άρθρου 3, παράγραφοι 2 και 3, και του άρθρου 16 της οδηγίας 96/92, καθώς και των άρθρων 3, 4 και 7 της οδηγίας 2001/77, έχουν την έννοια ότι αντιτίθεται σε κανονιστικές ρυθμίσεις, όπως οι επίμαχες στη διαφορά της κύριας δίκης περιφερειακές ρυθμίσεις, οι οποίες επιβάλλουν καθεστώς δωρεάν διανομής της πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας στα ευρισκόμενα στην οικεία περιφέρεια δίκτυα διανομής, ενώ περιορίζουν παράλληλα το πλεονέκτημα του καθεστώτος αυτού, όσον αφορά την πρώτη εκ των ρυθμίσεων, στην πράσινη μόνο ηλεκτρική ενέργεια που διοχετεύεται απευθείας στα εν λόγω δίκτυα διανομής από εγκαταστάσεις παραγωγής και, όσον αφορά τη δεύτερη, στην πράσινη μόνο ηλεκτρική ενέργεια που διοχετεύεται απευθείας από τέτοιες εγκαταστάσεις σε δίκτυα διανομής που ευρίσκονται εντός του κράτους μέλους στο οποίο ανήκει η εν λόγω περιφέρεια, αποκλείοντας ως εκ τούτου από το πλεονέκτημα αυτό την πράσινη ηλεκτρική ενέργεια που εισάγεται από άλλα κράτη μέλη.

Επί της οδηγίας 2001/77

- 52 Δεδομένου ότι οι επίμαχες στην κύρια δίκη περιφερειακές ρυθμίσεις αποσκοπούν στην προαγωγή της παραγωγής πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας μέσω της καθιέρωσης ενός καθεστώτος δωρεάν διανομής της εν λόγω ενέργειας, πρέπει καταρχάς να εξεταστούν υπό το πρίσμα των διατάξεων της οδηγίας 2001/77.
- 53 Πράγματι, όπως προκύπτει από τα άρθρα 1, 3, 4 και 7 της οδηγίας αυτής, σκοπός της είναι ακριβώς να προωθήσει την αύξηση της συμβολής των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας στην εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και, προς επίτευξη τούτου, η εν λόγω οδηγία περιλαμβάνει διατάξεις σχετικά με τους εθνικούς μηχανισμούς στηρίξεως της παραγωγής πράσινης ενέργειας, καθώς και με τους όρους προσβάσεως της ενέργειας αυτής στα δίκτυα διανομής.
- 54 Επ' αυτού, πρέπει να επισημανθεί, κατά πρώτο λόγο, ότι, κατά το γράμμα των αιτιολογικών σκέψεων 1 έως 3 της εν λόγω οδηγίας, η προώθηση αυτή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, που κατατάσσεται στην πρώτη γραμμή των προτεραιοτήτων της Ένωσης, δικαιολογείται λαμβανομένου υπόψη, μεταξύ άλλων, ότι η εκμετάλλευση των εν λόγω πηγών ενέργειας συμβάλλει στην προστασία του περιβάλλοντος και στην αειφόρο ανάπτυξη και μπορεί να ενισχύσει την ασφάλεια καθώς και τη διαφοροποίηση του ενεργειακού εφοδιασμού και να επιταχύνει την εκπλήρωση των σκοπών του Πρωτοκόλλου του Κυότο (βλ., συναφώς, απόφαση της 26ης Σεπτεμβρίου 2013, IBV & Cie, C-195/12, EU:C:2013:598, σκέψη 56).
- 55 Όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 14 της οδηγίας 2001/77, κατά τη θέσπιση του εν λόγω νομοθετήματος, ο νομοθέτης της Ένωσης έκρινε ότι η διασφάλιση της ομαλής λειτουργίας των διαφόρων μηχανισμών στηρίξεως των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σε εθνικό επίπεδο, τους οποίους

εφαρμόζουν τα κράτη μέλη, συνιστά σημαντικό μέσο για την επίτευξη του στόχου της οδηγίας αυτής, ούτως ώστε να διατηρηθεί η εμπιστοσύνη των επενδυτών, έως ότου τεθεί σε λειτουργία κοινοτικό πλαίσιο.

- 56 Εξάλλου, στο δε άρθρο 4, παράγραφος 1, της προμνησθείσας οδηγίας υπογραμμίζεται ότι τέτοιοι μηχανισμοί μπορούν να συμβάλουν στην επίτευξη των στόχων που καθορίζονται στο άρθρο 6 ΕΚ και στο άρθρο 174, παράγραφος 1, ΕΚ, η τελευταία δε διάταξη απαριθμεί τους στόχους της πολιτικής της Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος (βλ., συναφώς, απόφαση της 26ης Σεπτεμβρίου 2013, *IBV & Cie*, C-195/12, EU:C:2013:598, σκέψεις 59 και 60).
- 57 Η εν λόγω διάταξη αναφέρεται στη διαφύλαξη, την προστασία και τη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος, στην προστασία της υγείας του ανθρώπου, στη συνετή και ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων, καθώς και στην προώθηση, σε διεθνές επίπεδο, μέτρων για την αντιμετώπιση των περιφερειακών ή παγκόσμιων περιβαλλοντικών προβλημάτων (απόφαση της 26ης Σεπτεμβρίου 2013, *IBV & Cie*, C-195/12, EU:C:2013:598, σκέψη 60).
- 58 Κατά δεύτερο λόγο, όσον αφορά τη μορφή που μπορούν να λάβουν οι μηχανισμοί στηρίξεως των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σε εθνικό επίπεδο, επισημαίνεται ότι η αιτιολογική σκέψη 14 της οδηγίας 2001/77 απαριθμεί απλώς και μόνον τα διάφορα είδη μέτρων που κατά κανόνα επιλέγουν προς τούτο τα κράτη μέλη, ήτοι τα πράσινα πιστοποιητικά, τις ενισχύσεις για επένδυση, τις φοροαπαλλαγές ή μειώσεις φόρου, τις επιστροφές φόρου ή τα συστήματα άμεσης στηρίξεως των τιμών (απόφαση της 26ης Νοεμβρίου 2014, *Green Network*, C-66/13, EU:C:2014:2399, σκέψη 52 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 59 Ως προς το άρθρο 4, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας, αυτό αναφέρει απλώς και μόνον ότι οι εθνικοί μηχανισμοί στηρίξεως, των οποίων την καθιέρωση ενθαρρύνει ο νομοθέτης της Ένωσης, αποσκοπούν στην παροχή άμεσης ή έμμεσης στηρίξεως στους παραγωγούς πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας.
- 60 Εκ των ανωτέρω προκύπτει, μεταξύ άλλων, ότι η οδηγία 2001/77 αναγνωρίζει στα κράτη μέλη ευρεία διακριτική ευχέρεια ως προς την καθιέρωση και την εφαρμογή τέτοιων καθεστώτων στηρίξεως των παραγωγών πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας (απόφαση της 26ης Νοεμβρίου 2014, *Green Network*, C-66/13, EU:C:2014:2399, σκέψη 54 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 61 Εν προκειμένω, η προβλεπόμενη από τις επίμαχες στην κύρια δίκη περιφερειακές ρυθμίσεις δωρεάν διανομή δεν συνιστά πλεονέκτημα, ούτε στήριξη που παρέχεται άμεσα στους παραγωγούς πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας, εφόσον ωφελεί, πρωτίστως, τους προμηθευτές και, ως εκ τούτου, καταρχήν, τον καταναλωτή. Επομένως, η δωρεάν πρόσβαση στα δίκτυα διανομής θα μπορούσε, ενδεχομένως, εμμέσως μόνον να αποτελέσει, επίσης, πηγή στηρίξεως των εν λόγω παραγωγών και να εμπίπτει, στον βαθμό αυτόν, στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/77.
- 62 Εντούτοις, πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη στο πλαίσιο αυτό ότι, όπως προκύπτει από το άρθρο 3, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2001/77, οι εθνικοί μηχανισμοί στηρίξεως των παραγωγών ηλεκτρικής ενέργειας τους οποίους προβλέπει το άρθρο 4 της οδηγίας 2001/77 και οι οποίοι, μεταξύ άλλων, καλούνται να συμβάλουν στην υλοποίηση, εκ μέρους των κρατών μελών, των αντίστοιχων εθνικών ενδεικτικών στόχων που τους έχουν τεθεί βάσει του εν λόγω άρθρου 3, πρέπει καταρχήν να ενισχύουν την εσωτερική παραγωγή πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας (βλ., συναφώς, απόφαση της 26ης Νοεμβρίου 2014, *Green Network*, C-66/13, EU:C:2014:2399, σκέψεις 56 και 57, καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 63 Εξάλλου, όπως άλλωστε προκύπτει από το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/77, τέτοιοι μηχανισμοί πρέπει, όπως κάθε άλλο μέτρο που λαμβάνεται από τα κράτη μέλη προς επίτευξη των προμνησθέντων εθνικών ενδεικτικών στόχων, να τελούν σε αναλογία προς τον επιδιωκόμενο στόχο.

- 64 Επιπλέον, πρέπει να υπομνησθεί ότι, όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, τα εθνικά καθεστώτα στηρίξεως της παραγωγής πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας τα οποία προβλέπει το άρθρο 4 της οδηγίας 2001/77 πρέπει να πληρούν τις απαιτήσεις που απορρέουν από τα άρθρα 28 και 30 ΕΚ (επ' αυτού, βλ. μεταξύ άλλων, απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2014, Essent Belgium, C-204/12 έως C-208/12, EU:C:2014:2192).
- 65 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεδομένου, ιδίως, ότι η αξιολόγηση των επίμαχων στην κύρια δίκη περιφερειακών ρυθμίσεων υπό το πρίσμα των ανωτέρω διατάξεων της Συνθήκης που θα εξεταστούν ακολούθως στην παρούσα απόφαση θα καταστήσει, ενδεχομένως, αναγκαίο να εξεταστούν οι ρυθμίσεις αυτές υπό το πρίσμα της ήδη μνημονευθείσας στη σκέψη 63 της παρούσας αποφάσεως αρχής της αναλογικότητας, η εξέταση των απαιτήσεων που μπορεί να απορρέουν από την εν λόγω αρχή πρέπει να μετατεθεί σε επόμενο στάδιο της αναλύσεως.
- 66 Κατά τρίτο λόγο, ως προς τις διατάξεις του άρθρου 7 της οδηγίας 2001/77 που αφορούν διάφορα θέματα σε σχέση με τα δίκτυα, διαπιστώνεται, αφενός, ότι, αντιθέτως προς ό,τι υποστήριξαν συναφώς με τις παρατηρήσεις τους η Περιφέρεια της Φλάνδρας και η VREG, η παράγραφος 3 και η παράγραφος 6, δεύτερο εδάφιο, του εν λόγω άρθρου 7 δεν μπορούν να δικαιολογήσουν μέτρα επιλεκτικής δωρεάν διανομής, όπως αυτά που προβλέπουν οι επίμαχες στην κύρια δίκη περιφερειακές ρυθμίσεις.
- 67 Συγκεκριμένα, το άρθρο 7, παράγραφος 3, της προμνησθείσας οδηγίας αφορά όχι το κόστος διανομής, αλλά το κόστος που συνεπάγονται τεχνικές προσαρμογές, όπως οι συνδέσεις με το δίκτυο και οι ενισχύσεις του δικτύου, οι οποίες απαιτούνται προκειμένου να ενταχθούν νέοι παραγωγοί πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας. Ως προς την παράγραφο 6, δεύτερο εδάφιο, του ίδιου άρθρου 7, αυτή προβλέπει απλώς και μόνον την συνεκτίμηση, κατά τον καθορισμό του κόστους διανομής της πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας, των περικοπών κόστους που μπορούν να υπάρξουν μέσω της συνδέσεως στο δίκτυο εγκαταστάσεων που χρησιμοποιούν ανανεώσιμες πηγές. Πλην όμως, όχι μόνον δεν αποδείχθηκε, αλλά ούτε προβλήθηκε ότι τέτοιος είναι ο στόχος των επίμαχων στην κύρια δίκη περιφερειακών ρυθμίσεων, οι οποίες προβλέπουν απλώς και σαφώς δωρεάν διανομή της πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας προκειμένου να προαχθεί η ανάπτυξη της παραγωγής της τελευταίας.
- 68 Όσον αφορά, αφετέρου, το άρθρο 7, παράγραφος 6, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 2001/77, στο οποίο αναφέρθηκε ειδικότερα ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 57, 62 και 74 των προτάσεών του, επισημαίνεται μεν ότι η εν λόγω διάταξη προβλέπει ότι τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε ο καταλογισμός των δαπανών διανομής να μη δημιουργεί καμία διάκριση έναντι της πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας.
- 69 Εντούτοις, χωρίς να είναι αναγκαίο να καθοριστεί κατά πόσον η εν λόγω διάταξη πρέπει, στο μέτρο που απαγορεύει διακρίσεις εις βάρος της πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας, να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αφορά επίσης τη διαφορετική μεταχείριση που παρατηρείται μεταξύ διαφόρων πράσινων ηλεκτρικών ενεργειών αναλόγως, μεταξύ άλλων, της αντίστοιχης προελεύσεώς τους, πρέπει να τονιστεί ότι το άρθρο 16 της οδηγίας 96/92 και το άρθρο 20, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/54, που θα εξεταστούν ακολούθως, περιλαμβάνουν διατάξεις που αφορούν ειδικώς την πρόσβαση των προμηθευτών στα δίκτυα διανομής, με αμερόληπτους όρους, ιδίως από πλευράς των τιμολογίων. Πλην όμως, δεδομένου ότι, εν προκειμένω, είναι βέβαιη η δυνατότητα εφαρμογής των εν λόγω διατάξεων στο πλαίσιο της υποθέσεως της κύριας δίκης, αρκεί, εν προκειμένω, να ληφθούν υπόψη.

Επί των οδηγιών 96/92 και 2003/54

- 70 Δεδομένου ότι η διαφορά της κύριας δίκης αφορά τα έξοδα διανομής που επιβλήθηκαν στην Essent Belgium εξαιτίας της χρήσεως εκ μέρους της, ως προμηθευτή, δικτύων διανομής κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 6, της οδηγίας 96/92 και του άρθρου 2, σημείο 5, της οδηγίας 2003/54, έξοδα τα οποία, κατά την ενδιαφερόμενη, έχουν μεροληπτικό χαρακτήρα καθότι, αντιθέτως προς τους

προμηθευτές που εμπορεύονται πράσινη ηλεκτρική ενέργεια εθνικής προελεύσεως, η ίδια δεν μπόρεσε να επωφεληθεί του καθεστώτος δωρεάν διανομής πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας που επέβαλαν στους προμηθευτές οι επίμαχες στην κύρια δίκη περιφερειακές ρυθμίσεις, πρέπει, επίσης, να ληφθούν υπόψη ορισμένες διατάξεις των εν λόγω οδηγιών, όπως επισημάνθηκε στις σκέψεις 47 έως 49 της παρούσας αποφάσεως.

– Επί του άρθρου 16 της οδηγίας 96/92 και του άρθρου 20, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/54, σχετικά με την άνευ διακρίσεων πρόσβαση στα δίκτυα διανομής

- 71 Το άρθρο 20, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/54 ορίζει, μεταξύ άλλων, ότι τα κράτη μέλη διασφαλίζουν την εφαρμογή «ενός συστήματος για την πρόσβαση τρίτων στα δίκτυα μεταφοράς και διανομής [...] το οποίο ισχύει για όλους τους επιλέξιμους πελάτες», το δε σύστημα αυτό πρέπει να έχει ως «βάση δημοσιευμένα τιμολόγια» και να «εφαρμόζεται αντικειμενικά και χωρίς διακρίσεις μεταξύ των χρηστών του δικτύου».
- 72 Συναφώς, όσον αφορά, αφενός, τον όρο «πρόσβαση στο δίκτυο» κατά την έννοια της προμνησθείσας διατάξεως, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι αυτός καλύπτει όχι τη σύνδεση που αντιστοιχεί στη φυσική σύνδεση με το δίκτυο, αλλά το δικαίωμα χρήσεως των δικτύων ηλεκτρικής ενέργειας (βλ., συναφώς, απόφαση της 9ης Οκτωβρίου 2008, Sabatauskas κ.λπ., C-239/07, EU:C:2008:551, σκέψη 42).
- 73 Ο όρος «πρόσβαση» συνδέεται, επομένως, με την προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας, συμπεριλαμβανομένου του κόστους της υπηρεσίας. Επ' αυτού, οι αιτιολογικές σκέψεις 2, 6, 13, 15 και 17 της οδηγίας 2003/54 υπογραμμίζουν, μεταξύ άλλων, ότι η εν λόγω πρόσβαση πρέπει να παρέχεται σε λογικές τιμές και μέσω τιμολογίων άνευ διακρίσεων, ούτως ώστε να εξασφαλίζεται η αποτελεσματική πρόσβαση στην αγορά όλων των συντελεστών της αγοράς (βλ., συναφώς, απόφαση της 9ης Οκτωβρίου 2008, Sabatauskas κ.λπ., C-239/07, EU:C:2008:551, σκέψη 40).
- 74 Αφετέρου, όσον αφορά τον όρο «τρίτοι» κατά την έννοια του ίδιου άρθρου 20, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/54, πρέπει να υπομνησθεί ότι το ίδιο το γράμμα της εν λόγω διατάξεως διευκρινίζει την έννοια αυτή χρησιμοποιώντας επίσης τον όρο «χρήστης του δικτύου», ο ορισμός του οποίου δίδεται στο άρθρο 2, σημείο 18, της οδηγίας και καλύπτει τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα που τροφοδοτούν ένα δίκτυο μεταφοράς ή διανομής ή που τροφοδοτούνται από ένα τέτοιο δίκτυο (βλ. απόφαση της 9ης Οκτωβρίου 2008, Sabatauskas κ.λπ., C-239/07, EU:C:2008:551, σκέψη 44).
- 75 Μεταξύ των εν λόγω χρηστών συγκαταλέγονται οι προμηθευτές ηλεκτρικής ενέργειας, δεδομένου ότι το Δικαστήριο έχει, μεταξύ άλλων, διευκρινίσει ότι, προκειμένου οι επιλέξιμοι πελάτες να είναι σε θέση, όπως υπογραμμίζει η αιτιολογική σκέψη 4 της οδηγίας 2003/54, να επιλέγουν ελεύθερα τους προμηθευτές τους, οι τελευταίοι πρέπει να μπορούν να έχουν πρόσβαση στα διάφορα δίκτυα διανομής που μεταφέρουν την ηλεκτρική ενέργεια μέχρι τους πελάτες (βλ., συναφώς, απόφαση της 9ης Οκτωβρίου 2008, Sabatauskas κ.λπ., C 239/07, EU:C:2008:551, σκέψεις 32, 33 και 43).
- 76 Τέλος, πρέπει να υπομνησθεί ότι η ελεύθερη πρόσβαση των τρίτων στα δίκτυα μεταφοράς και διανομής, την οποία καθιερώνει, μεταξύ άλλων, το άρθρο 20 της οδηγίας 2003/54, αποτελεί ένα από τα ουσιώδη μέτρα που τα κράτη μέλη οφείλουν να εφαρμόζουν προκειμένου να ολοκληρωθεί η εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας (βλ. απόφαση της 9ης Οκτωβρίου 2008, Sabatauskas κ.λπ., C-239/07, EU:C:2008:551, σκέψη 33 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 77 Όσον αφορά την οδηγία 96/92, πρέπει να υπομνησθεί ότι, όπως προβλέπει το άρθρο 16 της οδηγίας αυτής, μολονότι, για την οργάνωση της προσβάσεως στο δίκτυο διανομής ηλεκτρικής ενέργειας, τα κράτη μέλη μπορούν να επιλέγουν μεταξύ της διαδικασίας της προσβάσεως στο δίκτυο ή εκείνης του μοναδικού αγοραστή, οι οποίες προβλέπονται αντιστοίχως στα άρθρα 17 και 18 της οδηγίας αυτής, αμφότερες οι διαδικασίες έπρεπε να εφαρμόζονται σύμφωνα με αντικειμενικά, διαφανή και αμερόληπτα κριτήρια.

- 78 Το εν λόγω άρθρο 16 απαγορεύει, επομένως, στα κράτη μέλη να οργανώσουν την πρόσβαση στο δίκτυο διανομής κατά μεροληπτικό τρόπο, η δε απαγόρευση αυτή καλύπτει, εν γένει, κάθε δυσμενή διάκριση, συμπεριλαμβανομένων, συνεπώς, ενδεχομένων διακρίσεων αναφορικά με το κόστος για τη χρήση του δικτύου διανομής (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 14ης Απριλίου 2005, AEM και AEM Torino, C-128/03 και C-129/03, EU:C:2005:224, σκέψη 59, καθώς και της 7ης Ιουνίου 2005, VEMW κ.λπ., C-17/03, EU:C:2005:362, σκέψεις 36, 45 και 46).
- 79 Ως προς το ζήτημα κατά πόσον περιφερειακές κανονιστικές ρυθμίσεις, όπως οι επίμαχες στην κύρια δίκη, συνεπάγονται δυσμενείς διακρίσεις κατά παράβαση των προμνησθέντων άρθρων 16 της οδηγίας 96/92 και 20, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/54, πρέπει να τονιστεί ότι οι εν λόγω διατάξεις, οι οποίες απαιτούν να είναι αμερόληπτη η δράση του κράτους στο πλαίσιο της υλοποίησης της προσβάσεως στο δίκτυο, αποτελούν ειδικότερη έκφραση της γενικής αρχής της ισότητας (βλ., όσον αφορά το άρθρο 16 της οδηγίας 96/92, απόφαση της 7ης Ιουνίου 2005, VEMW κ.λπ., C-17/03, EU:C:2005:362, σκέψη 47 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 80 Κατά πάγια νομολογία, η απαγόρευση των διακρίσεων απαιτεί να μην επιφυλάσσεται διαφορετική μεταχείριση σε ανάλογες καταστάσεις, εκτός αν η διαφοροποίηση αυτή δικαιολογείται αντικειμενικά (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 7ης Ιουνίου 2005, VEMW κ.λπ., C-17/03, EU:C:2005:362, σκέψη 48).
- 81 Ως προς το τελευταίο σημείο, πρέπει να υπομνησθεί ότι η διαφορετική μεταχείριση δικαιολογείται εφόσον στηρίζεται σε αντικειμενικό και εύλογο κριτήριο, δηλαδή εφόσον σχετίζεται με τον νομίμως επιδιωκόμενο από την επίμαχη νομοθεσία σκοπό, η δε διαφορά αυτή είναι ανάλογη προς τον σκοπό που επιδιώκεται με τη συγκεκριμένη μεταχείριση (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2008, Arcelor Atlantique et Lorraine κ.λπ., C-127/07, EU:C:2008:728, σκέψη 47 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 82 Εν προκειμένω, παρότι οι επίμαχες στην κύρια δίκη περιφερειακές ρυθμίσεις εφαρμόζονται ομοιόμορφα σε κάθε προμηθευτή ηλεκτρικής ενέργειας που χρησιμοποιεί ένα ευρισκόμενο εντός της οικείας περιφέρειας δίκτυο διανομής, εντούτοις, καταλήγουν στο να απαλλάσσουν τους προμηθευτές από τα έξοδα διανομής της ηλεκτρικής ενέργειας που αυτοί παρέχουν μόνον στο μέτρο που η ηλεκτρική αυτή ενέργεια είναι πράσινη ηλεκτρική ενέργεια που διοχετεύεται απευθείας σε ένα τέτοιο δίκτυο ή σε δίκτυο διανομής ευρισκόμενο εντός του κράτους μέλους στο οποίο ανήκει η περιφέρεια αυτή, με αποτέλεσμα να επιφυλάσσεται διαφορετική μεταχείριση στους προμηθευτές ηλεκτρικής ενέργειας αναλόγως, κυρίως, όπως καταγγέλλει η Essent Belgium στο πλαίσιο των υποθέσεων της κυρίας δίκης, της προελεύσεως της πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας που εμπορεύονται οι προμηθευτές αυτοί.
- 83 Όσον αφορά την ενδεχόμενη δικαιολόγηση αυτής της διαφοράς μεταχείρισεως, πρέπει να τονιστεί ευθύς εξ αρχής ότι, αντιθέτως προς ό,τι διατείνονται η Περιφέρεια της Φλάνδρας και η VREG, δεν χωρεί επίκληση του άρθρου 11, παράγραφος 3, της οδηγίας 96/92 ή του άρθρου 14, παράγραφος 4, της οδηγίας 2003/54, αυτών καθαυτά, προς δικαιολόγηση της. Πράγματι, οι εν λόγω διατάξεις δεν αφορούν τον επιμερισμό του κόστους διανομής και προβλέπουν απλώς και μόνον ότι το κράτος μέλος δικαιούται να επιβάλει στους διαχειριστές του δικτύου, κατά την κατανομή των φορτίων στις εγκαταστάσεις παραγωγής, να δίνουν προτεραιότητα, μεταξύ άλλων, στις εγκαταστάσεις παραγωγής που παράγουν πράσινη ηλεκτρική ενέργεια.
- 84 Πάντως, δεν αμφισβητείται ο θεμιτός χαρακτήρας του στόχου που επιδιώκουν οι επίμαχες στην κύρια δίκη περιφερειακές ρυθμίσεις, δηλαδή η προώθηση της παραγωγής πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας. Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας είναι χρήσιμη για την προστασία του περιβάλλοντος στο μέτρο που συμβάλλει στη μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου, οι οποίες περιλαμβάνονται μεταξύ των κύριων αιτιών των

κλιματικών αλλαγών τις οποίες η Ένωση και τα κράτη μέλη της έχουν αναλάβει την υποχρέωση να καταπολεμήσουν (βλ. απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2014, Essent Belgium, C-204/12 έως C-208/12, EU:C:2014:2192, σκέψη 91 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 85 Το ζήτημα που τίθεται, επομένως, είναι κατά πόσον ο εν λόγω στόχος μπορεί να δικαιολογήσει την προμνησθείσα διαφορετική μεταχείριση, δηλαδή, κατ' ουσίαν, κατά πόσον στηρίζεται σε αντικειμενικό και εύλογο κριτήριο και τελεί σε αναλογία προς τον επιδιωκόμενο σκοπό.
- 86 Εντούτοις, δεδομένων, αφενός, του ευρέος φάσματος των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης και, συνεπώς, των παραμέτρων βάσει των οποίων θα πρέπει, όπως ήδη επισημάνθηκε στη σκέψη 65 της παρούσας αποφάσεως, να εξεταστεί η αναλογικότητα των επίμαχων στην κύρια δίκη περιφερειακών ρυθμίσεων και, αφετέρου, της αναγκαιότητας να ληφθούν επίσης υπόψη, στο πλαίσιο αυτό, και άλλες διατάξεις των οδηγιών 96/92 και 2003/54 οι οποίες θα εξεταστούν ακολούθως, η εξέταση της αναλογικότητας πρέπει να μετατεθεί σε επόμενο στάδιο της ανάλυσεως.
- Επί του άρθρου 3, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 96/92 και επί του άρθρου 3, παράγραφοι 2 και 8, της οδηγίας 2003/54, περί των υποχρεώσεων παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας
- 87 Τόσο το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 96/92 όσο και το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2003/54 επιτρέπουν στα κράτη μέλη να επιβάλλουν στις επιχειρήσεις του τομέα ηλεκτρικής ενέργειας υποχρεώσεις παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας που αφορούν, μεταξύ άλλων, στην προστασία του περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας του κλίματος.
- 88 Όπως προέβαλε η Επιτροπή, τούτο προφανώς συντρέχει στην περίπτωση των επίμαχων στην κύρια δίκη περιφερειακών ρυθμίσεων, καθόσον αυτές επιβάλλουν σε κάθε διαχειριστή δικτύων διανομής εντός της Φλάνδρας υποχρέωση να διανέμει δωρεάν την πράσινη ηλεκτρική ενέργεια που διοχετεύεται απευθείας από τους παραγωγούς στα δίκτυα αυτά ή στα εντός Βελγίου δίκτυα διανομής, αποσκοπώντας συνεπώς στην ανάπτυξη της παραγωγής της πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας.
- 89 Εντούτοις, πρέπει επίσης να υπογραμμιστεί συναφώς, πρώτον, ότι, όπως προκύπτει από τις διατάξεις που παρατέθηκαν στη σκέψη 87 της παρούσας αποφάσεως, οι υποχρεώσεις παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας, τις οποίες επιβάλλουν οι εν λόγω διατάξεις, πρέπει να μην εισάγουν διακρίσεις. Το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2003/54 προσθέτει, επιπλέον, ότι οι προμνησθείσες υποχρεώσεις οφείλουν να διασφαλίζουν την ισότιμη πρόσβαση των επιχειρήσεων ηλεκτρικής ενέργειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης στους εθνικούς καταναλωτές.
- 90 Πλην όμως, μολονότι στις επίμαχες στην κύρια δίκη περιφερειακές ρυθμίσεις υπόκεινται προφανώς όλοι οι διαχειριστές δικτύων διανομής με αποτέλεσμα να μην διαφαίνεται κάποια διαφορετική μεταχείριση μεταξύ αυτών, στη σκέψη 82 της παρούσας αποφάσεως επισημάνθηκε ότι οι ρυθμίσεις αυτές καταλήγουν, εντούτοις, στο να απαλλάσσουν τους προμηθευτές από τα έξοδα διανομής της ηλεκτρικής ενέργειας που αυτοί παρέχουν μόνον στο μέτρο που η ηλεκτρική αυτή ενέργεια είναι πράσινη ηλεκτρική ενέργεια που διοχετεύεται απευθείας σε ευρισκόμενο στην οικεία περιφέρεια δίκτυο ή σε δίκτυο διανομής εντός του κράτους μέλους στο οποίο ανήκει η περιφέρεια αυτή, με αποτέλεσμα να επιφυλάσσεται διαφορετική μεταχείριση στους προμηθευτές ηλεκτρικής ενέργειας αναλόγως, ιδίως, της προελεύσεως της πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας που αυτοί εμπορεύονται. Συνεπώς, η διαφορετική αυτή μεταχείριση μπορεί να επηρεάσει την ισότιμη πρόσβαση των επιχειρήσεων ηλεκτρικής ενέργειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης στους εθνικούς καταναλωτές κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2003/54.
- 91 Εξάλλου, από το άρθρο 3, παράγραφος 8, της οδηγίας 2003/54 προκύπτει μιν ότι, αντιθέτως προς το καθεστώς που ίσχυε βάσει της οδηγίας 96/92 όσον αφορά το άρθρο 3, παράγραφος 3, και το άρθρο 16 της οδηγίας αυτής (συναφώς, βλ. απόφαση της 7ης Ιουνίου 2005, VEMW κ.λπ., C-17/03, EU:C:2005:362, σκέψη 65), επιτρέπεται στα κράτη μέλη να μην εφαρμόζουν τις διατάξεις του

άρθρου 20 της οδηγίας 2003/54, οι οποίες προβλέπουν την άνευ διακρίσεων πρόσβαση τρίτων στα δίκτυα μεταφοράς και διανομής, εάν η εφαρμογή της τελευταίας αυτής διατάξεως ενδέχεται να παρεμποδίσει την εκπλήρωση, από νομική ή πραγματική άποψη, των υποχρεώσεων παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας που επιβάλλονται στις επιχειρήσεις ηλεκτρικής ενέργειας. Εντούτοις, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, για να είναι σε θέση να παρεκκλίνουν από τις επιταγές του άρθρου 20 της οδηγίας 2003/54, τα κράτη μέλη οφείλουν, μεταξύ άλλων, να εξετάσουν κατά πόσον η εκπλήρωση, από τους διαχειριστές δικτύων, των υποχρεώσεων τους παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί με άλλα μέσα που να μην προσβάλλουν το δικαίωμα προσβάσεως στα δίκτυα, το οποίο συγκαταλέγεται μεταξύ των δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στην οδηγία 2003/54 (απόφαση της 22ας Μαΐου 2008, citiworks, C-439/06, EU:C:2008:298, σκέψη 60).

- 92 Δεύτερον, πρέπει, επίσης, να τονιστεί ότι οι προβλεπόμενες από τις οδηγίες 96/92 και 2003/54 υποχρεώσεις παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας πρέπει να επιβάλλονται, όπως προκύπτει από το άρθρο 3, παράγραφος 2, καθεμίας από τις ανωτέρω οδηγίες, τηρουμένων πλήρως των σχετικών διατάξεων της Συνθήκης, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται όχι μόνον το άρθρο 90 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 86 ΕΚ), στο οποίο παραπέμπουν το άρθρο 3, παράγραφος 2, καθεμίας από τις προμνησθείσες οδηγίες, αλλά, επίσης, τα άρθρα 30 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 28 ΕΚ) και 36 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποίησης, άρθρο 30 ΕΚ), τα οποία κατοχυρώνουν την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, όπως προκύπτει, μεταξύ άλλων, από τις αιτιολογικές σκέψεις 3, 15 και 19 της οδηγίας 96/92.
- 93 Όσον αφορά το άρθρο 86 ΕΚ, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, μολονότι το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2003/54, ερμηνευόμενο σε συνδυασμό με την προμνησθείσα διάταξη της Συνθήκης, επιτρέπει την επιβολή, στις επιχειρήσεις στις οποίες έχει ανατεθεί η διαχείριση δημόσιας υπηρεσίας, υποχρεώσεων που να αφορούν, μεταξύ άλλων, τον καθορισμό της τιμής παροχής ηλεκτρικού ρεύματος, η εθνική ρύθμιση με την οποία επιβάλλονται οι υποχρεώσεις αυτές πρέπει, προκειμένου να πληροί το κριτήριο της αναλογικότητας, να είναι πρόσφορη για την επίτευξη του σκοπού που επιδιώκει και να μην υπερβαίνει το αναγκαίο για την επίτευξη του σκοπού αυτού μέτρο (βλ. απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2011, Enel Produzione, C-242/10, EU:C:2011:861, σκέψη 55).
- 94 Πάντως, όσον αφορά τον έλεγχο της αναλογικότητας των επίμαχων στην κύρια δίκη περιφερειακών ρυθμίσεων, τονίστηκε ήδη, στις σκέψεις 65 και 86 της παρούσας αποφάσεως, ότι, δεδομένων των διαφόρων διατάξεων του δικαίου της Ένωσης που πρέπει να ληφθούν υπόψη για να διεξαχθεί εν προκειμένω ο εν λόγω έλεγχος, τούτος θα πρέπει προσωρινώς να μετατεθεί.
- 95 Ως προς τα άρθρα 28 ΕΚ και 30 ΕΚ, τα οποία πρέπει εξίσου να τηρούν οι υποχρεώσεις παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας που επιβάλλονται βάσει του άρθρου 3, παράγραφος 2, καθεμίας από τις οδηγίες 96/92 και 2003/54, αυτά θα εξεταστούν ευθύς αμέσως.

Επί των άρθρων 28 και 30 ΕΚ

- 96 Όπως προκύπτει από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, το άρθρο 28 ΕΚ, απαγορεύοντας μεταξύ των κρατών μελών τα μέτρα ισοδύναμου με ποσοτικό περιορισμό αποτελέσματος επί των εισαγωγών, περιλαμβάνει όλα τα εθνικά μέτρα που είναι ικανά να παρεμβάλουν εμπόδια άμεσα ή έμμεσα, πραγματικά ή δυνητικά στο ενδοκοινοτικό εμπόριο (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 11ης Ιουλίου 1974, Dassonville, 8/74, EU:C:1974:82, σκέψη 5· της 1ης Ιουλίου 2014, Ålands Vindkraft, C-573/12, EU:C:2014:2037, σκέψη 66, και της 11ης Σεπτεμβρίου 2014, Essent Belgium, C-204/12 έως C-208/12, EU:C:2014:2192, σκέψη 77).
- 97 Πλην όμως, διαπιστώνεται ότι κανονιστικές ρυθμίσεις όπως οι επίμαχες στο πλαίσιο της κύριας δίκης περιφερειακές ρυθμίσεις είναι ικανές να παρεμποδίσουν, τουλάχιστον εμμέσως και δυνητικώς, τις εισαγωγές πράσινης, κυρίως, ηλεκτρικής ενέργειας προερχόμενης από άλλα κράτη μέλη.

- 98 Πράγματι, τέτοιες κανονιστικές ρυθμίσεις πρέπει να χαρακτηριστούν ως μέτρα ισοδύναμου αποτελέσματος προς ποσοτικό περιορισμό, κατά το άρθρο 28 ΕΚ, δεδομένου ότι, μεταξύ άλλων, προτρέπουν τους φορείς εκμεταλλεύσεως, ιδίως τους προμηθευτές ηλεκτρικής ενέργειας, να αγοράζουν πράσινη ηλεκτρική ενέργεια που παράγεται στην οικεία περιφέρεια ή στο κράτος μέλος στο οποίο αυτή ανήκει, λόγω του οικονομικού πλεονεκτήματος που προκύπτει από τη δωρεάν διανομή της ηλεκτρικής αυτής ενέργειας (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 5ης Ιουνίου 1986, Επιτροπή κατά Ιταλίας, 103/84, EU:C:1986:229, σκέψεις 2 και 24 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 99 Ως προς το επιχείρημα της Περιφέρειας της Φλάνδρας και της VREG κατά το οποίο κάθε ενδεχόμενο εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία της ηλεκτρικής ενέργειας είχε, εν προκειμένω, σχετικά προορισμένη έκταση, δεδομένου, ιδίως, ότι, κατά τον συγκεκριμένο χρόνο, η αναλογία πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας που παρήχθη στην Φλάνδρα ήταν ακόμα πολύ μικρή, αρκεί να υπομνησθεί ότι, ακόμα και αν το γεγονός αυτό αληθεύει, εντούτοις, σε κάθε περίπτωση, ένα εθνικό μέτρο εμπίπτει στην απαγόρευση του άρθρου 28 ΕΚ έστω και αν το δημιουργούμενο εμπόδιο στις εισαγωγές είναι μικρό και αν υπάρχουν κι άλλες δυνατότητες διαθέσεως των εισαγομένων προϊόντων (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 5ης Ιουνίου 1986, Επιτροπή κατά Ιταλίας, 103/84, EU:C:1986:229, σκέψη 18 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 100 Εξάλλου, κατά πάγια νομολογία, εθνική κανονιστική ρύθμιση που συνιστά μέτρο ισοδύναμου προς ποσοτικούς περιορισμούς αποτελέσματος μπορεί ωστόσο να δικαιολογείται από έναν από τους λόγους γενικού συμφέροντος που απαριθμούνται στο άρθρο 30 ΕΚ ή από επιτακτικές ανάγκες. Σε αμφότερες τις περιπτώσεις, το εθνικό μέτρο πρέπει, σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, να είναι ικανό να διασφαλίζει την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού και να μη βαίνει πέραν του αναγκαίου για την επίτευξή του μέτρου (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 1ης Ιουλίου 2014, Ålands Vindkraft, C-573/12, EU:C:2014:2037, σκέψη 76 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 101 Εθνικά μέτρα που είναι ικανά να παρεμβάλουν εμπόδια στο ενδοκοινοτικό εμπόριο είναι δυνατό, μεταξύ άλλων, να δικαιολογηθούν από επιτακτικούς λόγους που αφορούν στην προστασία του περιβάλλοντος και, ιδίως, από την ανάγκη να προωθηθεί η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας η οποία, όπως ήδη υπομνήσθηκε στη σκέψη 84 της παρούσας αποφάσεως, είναι χρήσιμη για την εν λόγω προστασία και αφορά εξάλλου, επίσης, την προστασία της ζωής και της υγείας των ανθρώπων και των ζώων, καθώς και την προστασία των φυτών, που συγκαταλέγονται μεταξύ των απαριθμούμενων στο άρθρο 30 ΕΚ λόγων γενικού συμφέροντος (βλ. συναφώς, μεταξύ άλλων, απόφαση της 1ης Ιουλίου 2014, Ålands Vindkraft, C-573/12, EU:C:2014:2037, σκέψεις 77 έως 80 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 102 Υπό τις συνθήκες αυτές, απομένει να εξεταστεί κατά πόσον περιφερειακές ρυθμίσεις όπως οι επίμαχες στην κύρια δίκη συνάδουν προς την αρχή της αναλογικότητας.

Επί της αρχής της αναλογικότητας

- 103 Όπως προκύπτει από τις σκέψεις 63, 85, 93 και 100 της παρούσας αποφάσεως, το κατά πόσον περιφερειακές ρυθμίσεις όπως οι επίμαχες στην κύρια δίκη συνάδουν προς τις διατάξεις του άρθρου 3, παράγραφος 1, και του άρθρου 4 της οδηγίας 2001/77, του άρθρου 3, παράγραφος 2, και του άρθρου 16 της οδηγίας 96/92, του άρθρου 3, παράγραφοι 2 και 8, και του άρθρου 20, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/54, καθώς και προς τα άρθρα 28 και 30 ΕΚ, εξαρτάται, εν προκειμένω, από το κατά πόσον οι εν λόγω ρυθμίσεις πληρούν τις επιταγές που απορρέουν από την αρχή της αναλογικότητας.

- 104 Όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 100 της παρούσας αποφάσεως, για να συντρέχει αυτό, οι εν λόγω περιφερειακές ρυθμίσεις πρέπει να είναι τόσο ικανές να επιτύχουν τον στόχο που αυτές επιδιώκουν και ο θεμιτός χαρακτήρας του οποίου, ήτοι, η προώθηση της αυξήσεως της παραγωγής πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας, επιβεβαιώθηκε, εν προκειμένω, στις σκέψεις 54, 84 και 101 της παρούσας αποφάσεως, όσο και αναγκαίες προς τούτο.
- 105 Συναφώς, πρέπει καταρχάς να υπομνησθεί ότι, όπως έχει διαπιστώσει το Δικαστήριο, το γεγονός ότι εθνικό καθεστώς στηρίξεως έχει διαμορφωθεί κατά τρόπον ώστε να ευνοεί άμεσα μάλλον την παραγωγή πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας, και όχι απλώς και μόνον την κατανάλωσή της, είναι δυνατό μεταξύ άλλων να εξηγηθεί λαμβανομένου υπόψη ότι ο πράσινος χαρακτήρας της ηλεκτρικής ενέργειας αφορά μόνον τον τρόπο παραγωγής της ενέργειας αυτής και ότι, ως εκ τούτου, οι περιβαλλοντικοί στόχοι που αφορούν τη μείωση των εκπομπών αερίου είναι δυνατό να επιδιωχθούν αποτελεσματικά κυρίως στο στάδιο της παραγωγής (βλ. απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2014, Essent Belgium, C-204/12 έως C-208/12, EU:C:2014:2192, σκέψη 98 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 106 Πρέπει, ομοίως, να υπογραμμιστεί, ότι όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 62 της παρούσας αποφάσεως, από το συνδυασμό του άρθρου 3, παράγραφοι 1 και 2, και του άρθρου 4 της οδηγίας 2001/77 προκύπτει ότι οι κατά το τελευταίο άρθρο εθνικοί μηχανισμοί στηρίξεως των παραγωγών ηλεκτρικής ενέργειας, οι οποίοι, μεταξύ άλλων, καλούνται να συμβάλουν στην εκ μέρους των κρατών μελών υλοποίηση των αντίστοιχων ενδεικτικών εθνικών στόχων που τους έχουν τεθεί από την προμνησθείσα οδηγία, πρέπει καταρχήν να έχουν ως αποτέλεσμα την ενίσχυση της εσωτερικής παραγωγής πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας (βλ. απόφαση της 26ης Νοεμβρίου 2014, Green Network, C-66/13, EU:C:2014:2399, σκέψη 57 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 107 Η ως άνω περίπτωση, σε συνδυασμό ιδίως με το ότι το δίκαιο της Ένωσης δεν έχει εναρμονίσει τα εθνικά συστήματα στηρίξεως της πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας, συνεπάγεται ότι τα κράτη μέλη είναι καταρχήν ελεύθερα να περιορίζουν το πλεονέκτημα τέτοιων συστημάτων μόνο στην εντός του εδάφους τους παραγωγή πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας (βλ., κατ' αναλογία, σε σχέση με την οδηγία 2009/28, απόφαση της 1ης Ιουλίου 2014, Ålands Vindkraft, C-573/12, EU:C:2014:2037, σκέψεις 94 και 97 έως 99).
- 108 Όσον αφορά την ικανότητα των εθνικών συστημάτων στηρίξεως της πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας να επιτύχουν τον στόχο της αυξήσεως της παραγωγής αυτής, το Δικαστήριο έχει ειδικότερα κρίνει ότι η υποχρεωτική αγορά, σε ελάχιστες τιμές, της πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας μπορούσε να παρέχει ασφαλές οικονομικό πλεονέκτημα στους παραγωγούς αυτού του είδους ηλεκτρικού ρεύματος, καθόσον τους εξασφαλίζει, χωρίς κανένα κίνδυνο, υψηλότερα κέρδη από αυτά που θα πραγματοποιούσαν εάν δεν υπήρχε αυτή (απόφαση της 13ης Μαρτίου 2001, PreussenElektra, C-379/98, EU:C:2001:160, σκέψη 54).
- 109 Ομοίως, αποφαινόμενο σχετικά με εθνικά συστήματα στηρίξεως που κάνουν χρήση του λεγόμενου μηχανισμού των «πράσινων πιστοποιητικών», το Δικαστήριο σημείωσε ότι η υποχρέωση των προμηθευτών ηλεκτρικής ενέργειας να αγοράζουν από παραγωγούς πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας ποσόστωση τέτοιων πιστοποιητικών προορίζεται, ιδίως, να διασφαλίσει στους εν λόγω παραγωγούς ζήτηση για τα πιστοποιητικά που τους έχουν χορηγηθεί και να διευκολύνει, επομένως, τη διάθεση της πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας την οποία παράγουν σε υψηλότερη τιμή από την τιμή της αγοράς της συμβατικής ενέργειας. Το Δικαστήριο υπογράμμισε, μεταξύ άλλων, επ' αυτού, ότι δεν μπορούσε προφανώς να αμφισβητηθεί ότι το καθεστώς αυτό λειτουργεί ως κίνητρο για τους παραγωγούς ηλεκτρικής ενέργειας εν γένει, προκειμένου να τους ωθήσει να αυξήσουν την παραγωγή τους πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας, ούτε, επομένως, ότι είναι πρόσφορο για την επίτευξη του θεμιτού σκοπού που επιδιώκεται εν προκειμένω (βλ. απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2014, Essent Belgium, C-204/12 έως C-208/12, EU:C:2014:2192, σκέψεις 109 και 110 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 110 Τέτοια καθεστώτα στηρίξεως της πράσινης ενέργειας, της οποίας το κόστος παραγωγής φαίνεται να είναι πάντοτε αρκετά υψηλό σε σύγκριση με το κόστος της ενέργειας που παράγεται από μη ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, έχει, ως εκ της φύσεώς του, ως σκοπό να ευνοήσει μακροπρόθεσμα τις επενδύσεις σε νέες εγκαταστάσεις, παρέχοντας στους παραγωγούς ορισμένες εγγυήσεις ως προς τη μελλοντική διάθεση της πράσινης ενέργειας που θα παράγουν (βλ. απόφαση της 1ης Ιουλίου 2014, Ålands Vindkraft, C-573/12, EU:C:2014:2037, σκέψη 103).
- 111 Εν προκειμένω, όσον αφορά το καθεστώς δωρεάν διανομής πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας που καθιερώνουν οι επίμαχες στις κύριες δίκες περιφερειακές ρυθμίσεις, πρέπει καταρχάς να επισημανθεί ότι δεν αποσκοπεί στην παροχή άμεσης στηρίξεως στους παραγωγούς πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας, σε αντίθεση με τα αναφερθέντα στις προηγούμενες σκέψεις της παρούσας αποφάσεως εθνικά καθεστώτα στηρίξεως της πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας υπό τη μορφή υποχρεώσεως αγοράς ή πράσινων πιστοποιητικών.
- 112 Πράγματι, όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 61 της παρούσας αποφάσεως, η δωρεάν διανομή πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας συνιστά οικονομικό πλεονέκτημα που παρέχεται, πρωτίστως, στον προμηθευτή της εν λόγω ενέργειας, ικανό, ενδεχομένως και σε συνάρτηση, ιδίως, με την τιμή στην οποία πωλεί ο προμηθευτής το ηλεκτρικό του ρεύμα στον καταναλωτή, να ωφελήσει επίσης εν τέλει και σε ορισμένο μέτρο τον τελευταίο.
- 113 Αντιθέτως, ένα τέτοιο καθεστώς στηρίξεως ουδόλως παρέχει εχέγγυα ως προς το ότι το οικονομικό πλεονέκτημα το οποίο προσπορίζει στους προμηθευτές θα ωφελήσει, εν τέλει, αποτελεσματικά και ουσιαστικά, τους παραγωγούς πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας και, ιδίως, τις μικρότερες τοπικές εγκαταστάσεις παραγωγής που η Περιφέρεια της Φλάνδρας δηλώνει ότι θέλησε να υποστηρίξει, οι οποίες δεν έχουν ταυτοχρόνως την ιδιότητα του παραγωγού και του προμηθευτή.
- 114 Συγκεκριμένα, το όφελος που ενδεχομένως θα αποκομίσουν τέτοιοι παραγωγοί πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας από το εν λόγω οικονομικό πλεονέκτημα θα εξαρτάται από διάφορα τυχαία γεγονότα σε σχέση με τις αγορές, όπως, παραδείγματος χάριν, οι τιμές της ηλεκτρικής ενέργειας στις αγορές αυτές, η προσφορά και η ζήτηση ή ακόμα οι συσχετισμοί δυνάμεων μεταξύ των υφιστάμενων φορέων εκμεταλλεύσεως και το μέτρο στο οποίο οι προμηθευτές θα είναι διατεθειμένοι να αφήσουν τους παραγωγούς να ωφεληθούν από το εν λόγω πλεονέκτημα.
- 115 Δεδομένου, επομένως, του ταυτοχρόνως έμμεσου, αβέβαιου και τυχαίου χαρακτήρα της ενδεχόμενης στηρίξεως που μπορεί να προκύψει, για τον ίδιο τον παραγωγό πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας, από το επίμαχο στην κύρια δίκη καθεστώς δωρεάν διανομής, πρέπει να γίνει δεκτό ότι δεν αποδεικνύεται αυτή καθαυτή η ικανότητα του καθεστώτος αυτού να επιτύχει το θεμιτό εν προκειμένω επιδιωκόμενο στόχο που έγκειται στο να παροτρύνει αποτελεσματικά του φορείς εκμεταλλεύσεως να παράγουν περισσότερη πράσινη ηλεκτρική ενέργεια, παρά το πρόσθετο κόστος που συνεπάγεται η παραγωγή της, συμβάλλοντας, ως εκ τούτου, στην εκ μέρους των κρατών μελών υλοποίηση των ενδεικτικών στόχων παραγωγής που τους έχουν τεθεί βάσει του άρθρου 3 της οδηγίας 2001/77.
- 116 Εξαιτίας του ταυτοχρόνως έμμεσου, αβέβαιου και τυχαίου αυτού χαρακτήρα και δεδομένου ότι υπήρχαν, επιπλέον, και άλλα μέσα όπως, παραδείγματος χάριν, η χορήγηση πράσινων πιστοποιητικών, τα οποία, με τη σειρά τους, συμβάλλουν με βέβαιο και αποτελεσματικό τρόπο στην επίτευξη του στόχου να αυξηθεί η παραγωγή πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας χωρίς, μεταξύ άλλων, να διακυβεύεται η άνευ διακρίσεων ελεύθερη πρόσβαση τρίτων στα δίκτυα διανομής, κάτι που προβλέπεται, μεταξύ άλλων, στο άρθρο 20, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/54 ως ένα εκ των αναγκαίων μέτρων για την επίτευξη της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, πρέπει να γίνει δεκτό ότι περιφερειακές ρυθμίσεις όπως οι επίμαχες στην κύρια δίκη δεν πληρούν τις επιταγές που απορρέουν από την αρχή της αναλογικότητας και ότι η προσβολή την οποία προκαλούν στην προμνησθείσα ελεύθερη πρόσβαση και στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων δεν είναι, κατά συνέπεια, δυνατόν να δικαιολογηθεί από τον ως άνω στόχο.

- 117 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, μη πληρώντας τις επιταγές που απορρέουν από την αρχή της αναλογικότητας, περιφερειακές ρυθμίσεις όπως οι επίμαχες στην κύρια δίκη συνιστούν παράβαση των διατάξεων τόσο των άρθρων 28 και 30 ΕΚ όσο και του άρθρου 3, παράγραφος 2, και του άρθρου 16 της οδηγίας 96/92, του άρθρου 3, παράγραφοι 2 και 8, και του άρθρου 20, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/54 και των άρθρων 3 και 4 της οδηγίας 2001/77.

Επί του άρθρου 12 ΕΚ

- 118 Δεδομένων, αφενός, της διαπιστώσεως στην προηγούμενη σκέψη της παρούσας αποφάσεως, από την οποία προκύπτει ότι περιφερειακές ρυθμίσεις όπως οι επίμαχες στην κύρια δίκη παραβαίνουν, μεταξύ άλλων, τα άρθρα 28 και 30 ΕΚ, και της απουσίας, αφετέρου, οιασδήποτε διευκρινίσεως εκ μέρους του αιτούντος δικαστηρίου σχετικά με τους λόγους για τους οποίους φρονεί ότι οι εν λόγω ρυθμίσεις εισάγουν δυσμενή διάκριση λόγω εθνικότητας κατά την έννοια του άρθρου 12 ΕΚ, παρέλκει η εξέταση από το Δικαστήριο της εν λόγω διατάξεως στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως.
- 119 Λαμβανομένων υπόψη όλων των προεκτεθέντων, στα υποβληθέντα ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι οι διατάξεις των άρθρων 28 και 30 ΕΚ, καθώς και του άρθρου 3, παράγραφοι 2 και 8, του άρθρου 20, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/54, του άρθρου 3, παράγραφοι 2 και 3, και του άρθρου 16 της οδηγίας 96/92 και των άρθρων 3 και 4 της οδηγίας 2001/77, εξεταζόμενες από κοινού, έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε κανονιστικές ρυθμίσεις, όπως οι επίμαχες στην κύρια δίκη περιφερειακές ρυθμίσεις, οι οποίες επιβάλλουν καθεστώς δωρεάν διανομής της πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας στα ευρισκόμενα στην οικεία περιφέρεια δίκτυα διανομής, ενώ περιορίζουν παράλληλα το πλεονέκτημα του καθεστώτος αυτού, όσον αφορά την πρώτη εκ των ρυθμίσεων, στην πράσινη μόνον ηλεκτρική ενέργεια που διοχετεύεται απευθείας στα εν λόγω δίκτυα διανομής από εγκαταστάσεις παραγωγής και, όσον αφορά τη δεύτερη, στην πράσινη μόνον ηλεκτρική ενέργεια που διοχετεύεται απευθείας από τέτοιες εγκαταστάσεις σε δίκτυα διανομής που ευρίσκονται εντός του κράτους μέλους στο οποίο ανήκει η εν λόγω περιφέρεια.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 120 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπόμπου που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαινεται:

Οι διατάξεις των άρθρων 28 και 30 ΕΚ, καθώς και του άρθρου 3, παράγραφοι 2 και 8, του άρθρου 20, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/54/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2003, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και την κατάργηση της οδηγίας 96/92/ΕΚ, του άρθρου 3, παράγραφοι 2 και 3, και του άρθρου 16 της οδηγίας 96/92/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1996, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, και των άρθρων 3 και 4 της οδηγίας 2001/77/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Σεπτεμβρίου 2001, για την προαγωγή της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές στην εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, εξεταζόμενες από κοινού, έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε κανονιστικές ρυθμίσεις, όπως η *besluit van de Vlaamse regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse regering van 28 september 2001* (απόφαση της Φλαμανδικής Κυβερνήσεως για την τροποποίηση της αποφάσεως της Φλαμανδικής Κυβερνήσεως της 28ης Σεπτεμβρίου 2001), της 4ης Απριλίου 2003, και η *besluit van de vlaamse regering inzake de bevordering van elektriciteitsopwekking uit hernieuwbare energiebronnen* (απόφαση της Φλαμανδικής Κυβερνήσεως σχετικά με την προώθηση της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας), της

5ης Μαρτίου 2004, οι οποίες επιβάλλουν καθεστώς δωρεάν διανομής της πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας στα ευρισκόμενα στην οικεία περιφέρεια δίκτυα διανομής, ενώ περιορίζουν παράλληλα το πλεονέκτημα του καθεστώτος αυτού, όσον αφορά την πρώτη απόφαση, στην πράσινη μόνον ηλεκτρική ενέργεια που διοχετεύεται απευθείας στα εν λόγω δίκτυα διανομής από εγκαταστάσεις παραγωγής και, όσον αφορά τη δεύτερη απόφαση, στην πράσινη μόνον ηλεκτρική ενέργεια που διοχετεύεται απευθείας από τέτοιες εγκαταστάσεις σε δίκτυα διανομής που ευρίσκονται εντός του κράτους μέλους στο οποίο ανήκει η εν λόγω περιφέρεια.

(υπογραφές)